

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1987

MÁRCIUS

BERKES ERZSÉBET

Néhány szó a Csillagóra elé

Dramát írni nem könnyű, de nem is kötelező. Ha valaki mégis vállalkozik rá, úgy szabadságában áll, hogy minden eszközzel könnyítse a maga útját. Úgysem fog sikerülni. Például: ha abban a hitben, hogy közismert személyt választva hőseül majd nem kellától cettig elmondani az expozícióban hőse életrajzát, hiszen tudja mindenki, akkor kénytelen bibelődni korhűséggel, társadalmi adottságokkal, a köztudottak megerősítésével vagy cáfolatával. Ha költött személyt választ, akkor meg az egész világot megköltetheti: rokonság, munkahely, társadalom, történelem hőst közrefogó labirintusát. Gyakorlatilag ugyanott tart, mint ha az első verzió mellett voksol, mindig egész világot kell színre tenni.

Tudja ezt Gáspár Margit, ezért választhatta drámája hőseül D'Annunziót, akiről a magyar átlagember semmit, a műveltebbek pedig nagyon sokat tudnak, ő pedig — a szerző — mindenkinél többet. Olasz költő, világhíri, hírhedt nőcsábász és politikai kalandor, a századforduló Itáliájának kivételesen színes figurája, aki Mussolini kezére járt, de aztán szerzetesrendbe lépett, s nagy pompában halt meg hetvenöt éves korában (1863—1938). Ebből az élettörténetből-e vagy a sajátjából (soha nem lesz, aki eldönthetné, honnét) származott a drámaikonfliktus-értékű gondolat: az emberről, aki elmulasztja a sorsfordító pillanatot. Aki felett elszáll az idő, akit elejt az alkalom, aki lekési a maga vonatát. Ha ez a figura egyszerű ember — akkor a dolog tragikus; ha ez a figura kisszerű ember — a dolog komikus; ha pedig ez az ember D'Annunzio, akkor a dolog valami más is tud lenni. Akkor ez a dolog a zseni szabadságáról és kiszolgáltatottságáról szólhat. Íróilag „csak” annyit a földadat, hogy kell egy zsenit csinálni a színpadon.

Gáspár Margit tehát megállapította, hogy D'Annunzio életrajza elég színes, zsenialitása elég nagy ahhoz, hogy eszményét hordozza; a korszakról elég sokat tud ahhoz a publikum, hogy ne kelljen ismeretterjesztéssel bibelődnie, ha Fiumét mond, vagy első világháborút mond, esetleg a zsarnokot, aki elől hősünk menekül, Mussolininek nevezi, és a menekvés útja felé tapogatózó hős egy Csicserin nevű úrral keresi a kapcsolatot; viszont elég keveset tud ahhoz a publikum, hogy az őnmaga sikereiről páváskodva beszélő hős mindvégig érdekes dolgokat mondhatson.

Már csak szituációt kell ehhez kreálni, s a játék könnyedén pereghet. S lőn: a világhíres költő, az olasz nacionalizmus leghatásosabb megfogalmazója, a dalmáciai hódításáról híres D'Annunzio királyi audiencián fogadja hódolóit. Élvezi és ünnepli, tódítja és cáfolja rajongói dicséretét. Rövid úton elének rajzolódik élete minden fontosabb állomása, egy hiú és fölényes szellem megőrzött villanásai. Ehhez a külsőséges jelenetsorhoz csomózza a szerző a másikat: D'Annunzio mindenkiel másként beszél, s megint másként, ha többen is körülveszik hódolattal. D'Annunzio tudja, amit mindenki takargat: műkincsekkel zsúfolt villájában voltaképpen fogoly. Személyzet és látogatók: kémek. Mussolini csak addig hagyja élni, amíg a nemzeti hős szerepében, a gyakorlati politikától elszigetelten a kezére jár. A költő játssza is e szerepét, mert

élni akar, s ha már él, hát jól élni is, de szabaddulási kísérletet tesz: hajdani gondolatát magához csempészeti, s titkos megbízatással miniszter barátjához küldi. Hátha szökhetne. Míg a hírnök megjárja a küldetés útját, D'Annunzio parádézik. Merő kétszínűség minden jelenet: nőhódítás, riporterbolondítás, csalafinta üzengetés Mussolininek a megtévesztett spionok kábítása által. Mindez mulatságos, de igazán feszültté az az ézbontó várakozás teszi, ami átjárja a hőst: mi lesz a válasz? Megszökhetik-e?

A várakozás unalmas dolog. Ez a várakozás nem unalmas. Csevegnek a szereplők, s közben mindenki les, hízeleg és csapdát állít, tetten ér mást, és maga lelepleződik, törleszkedik, és közben a másik zsebébe nyúl, vagy papírkosarát kurkássza. A ki kicsoda érdekes játék, de mennyivel érdekesebb, ha közben sziporkázó dialógusok peregnak.

Újabb kori drámáink sorskérdéseket vitató retorikus-ságához, vagy a valóság hitelességét trágárságokkal imitáló mondatfoszlányokhoz szokott fülünk (olvasva: szemünk) szinte belékaprúzik abba a könnyed röptű, elegáns társalgási kultúrába, ami magában is elhithető: D'Annunzio — valaki. Itten nem szavalnak, itten nem vicceskednek, itten nem okoskodnak, és itten nem kioktatnak. Itt ki-ki jelleme és tehetsége szerint szellemes. D'Annunzio mindenkinél inkább, de az álgrófnő perditá is győzi önróniával (véretem áldoztam a Ducéért), s még a szerelmes szobalányban is van szarkazmus. Ahogyan társalogni tudnak a szereplők — az a jellemzés eszköze, az a céljaik kirajzolása, az a cselekmény húsa, mert váza csak annyi, hogy várakozni kell. Akarata csak az egyetlen D'Annunzió van, s neki is csak addig, amíg akinek ezt kell, sőt, most már muszáj csinálnia, az nem él. Csak *mintha* élne. Hogy ez a nagyon élvezetes szócsatározás — füst. Élet-pótlék. Hiábavalóság.

Szó sincs arról, hogy Gáspár Margit visszavonná a társalgási kultúrában föllelt örömeiket. Szó sincs arról, hogy átejtene a publikumot. Ellenkezőleg: ezzel a végső fordulattal teszi a helyére. Játéknak mutatva azt, ami nem sorsdöntő, és súlyosnak azt, ha a nem sorsdöntő dolgokba azért kell beléveszni, mert nincsen többé lehetőség a sors választására.

Mindezt pedig teszi oly könnyedén, oly elegánsan, azaz természetes gráciával, hogy ha nem figyelünk, kiszalad a szánk: csak jellemet, csak helyzetet, csak éppen jól választott szavakat kell találnia. *Csak*. De hiszen mindenki ugyanabból választ: a nagyvilágból és önmagából. Egyaránt remek, egyaránt csapnivaló műveknek kellene születniök. Ez meg mégis jó. Mitől?

Nyilván attól, ami Gáspár Margit. Ó, és nem más. Ezt az átfogó esztétikai kategóriát azonban nem ismeri a szépzészet tudomány. Kerüljünk hát amarról.

Mit tud Gáspár Margit a drámaírásról?

Mindenekelőtt azt, hogy olyan emberábrázolás, amit eleven személyek teljesítenek ki. Szerepeket kell tehát írnia. Ezért elsősorban színészen gondolkodik. Talán D'Annunziót formálva Gábor Miklósrá gondolt, az is lehet, hogy Lukács Sándorra, Michel Piccolira vagy Oleg Sztrizsenovra. Mindenesetre olyasvalakire, akiről menten elhisszük, hogy nőhódító. Hogy van intellektusa — is. Mert az ő hőse nemcsak ágyesaták hőse,

nem is csak Fiume-hódító tusáké, de magával is birkózik. Aki pedig ilyen, az másként beszél, ha nővel, s másként, ha férfi bajtárssal, ámbár ugyanarról. Tehát ha ő, Gáspár Margit szerepben gondolkodik, akkor tudnia kell, milyen egy intellektuális férfiú ekkor és amakkor. Honnét tudja? Az ő világa arra a tapasztalatbázisra támaszkodhatik, amelyekben egy művelt író-nővel szoktak ilyen-olyan urak viselkedni. Gáspár Margit azonban ennél többet tud. Honnan? Álruhában járta az országot? Titkon settenkedett? Elképzelte és beletalált? Jelleméhez nem illik efféle, körülményeink sem engednék. Egyszerűbb módra talált: tudja, hogy a lélek nem férfié, nem asszonyé. Homogén viseletű. Amit egy művelt, színes életű zseniről nem feltételezhet, azt egy D'Annunzio sem tehetné. A színész sem teheti, még ha akarná sem. Játszotta hát azt, hogyha ő férfi volna, hogyha ő szép és okos férfi volna, hogyha őt üldöznék, bekerítenék, spionokkal körülvénnék, és ő írta volna a *Paradicsomi éneket*, akkor mit válaszolna egy amerikai újságírónak. Igen: Gáspár Margitnak van belső színpada. És ott nemcsak a főszerepet játssza el, hanem az összeset. Anankét is megcsinálja, és Mr. Stewartot is, de Dínónak is sikerít egy abgangot. Minden szerepben képes gondolkodni, mert mindeniket először magára próbálja. És mert így vélekedik, egész jellemeket, teljes tapsrendet ír.

Lehet-e sikerszerepet csinálni másként, mint a klaszszikus jellemzés kívánja?

Nem. Nincs más mód. „Író mondja, társak mondják, maga mondja, végül: cselekszik.” Drámában nem lehetséges az első esély. Ebben a drámában nincs mód cselekedni. A mondja, mondják — marad. Képzelné nagyobbát önmagánál senki sem tud. Gáspár Margit eddig ismert szellemi minőségénél nagyszerűbbet formált D'Annunziójában. Azaz: a róla alkotott kép korrekcióra szorul. Bár ha testes regényére, *Az isteni szikrára* gondolunk, akkor ez sem kell. Abban már bizonyította, hogy messze fölötte áll az operettszínházi igazgatóról alkotott képnek. Ment az a kép anyyi, amennyit az ötvenes évek funkcionáriusainak igényét kiszolgáló színházról gondolunk. Pedig az a színház is több volt a levont ítéletnél.

Egyémsről és magukról csevegnek a szereplők. Rádadásul érdekesen. Ezt ma már nem tudják, ezt utol-

jára Bernard Shaw tudta. Gáspár Margit megint tudja. Annyira tudja, hogy a kritikáját is tudja. Könnyű aztal magyarázni, hogy nyolcvan-valahány évesen még módja lehetett rá: megélhette. A világirodalom azonban mindenkinek, az alkotóknak is, rendelkezésére, tanulságul áll. Mások miért nem? Tartok tőle: azért nem, mert nem ismerik a szófűzés, a társalgás kelte örömet. Csak a szónoklásét ismerik. Talán azért, mert ige hirdetések, ünnepi szónoklatok retorikáján nőttek föl. Érveik ereje még látszatra sem táplálkozik az előadás gráciájából. Gáspár Margit tudja, amit a nyilvánosan szólás gyakorlata közben eltagadott — van súlya a szép beszédnek is.

Végül: Gáspár Margit ismeri a közönséget. Tudja, hogy mulattatni kell, s nincsen emlékezetes mulatság tanulság nélkül. Belső színpadának nézőtere is van. Az ellenségeit hívja meg főpróbára. Nem nekik, de nekik is tetszeni akar. Ha nem fognak is tapsolni, de legalább székhez szögezve ülnek végig a játékát. Ezért nem adja ki magát már az expozícióban. Ezért szeret fordulatokat tartogatni; ezért képes fölébe menni a megelőző ötleteknek. Hódító lélek? Az is. De nem a „belétek tunkolom”, hanem a „lenyűgöztek benneteket” fajtájából. Szabad őt nem szeretni, de még ellenségei sem állíthatják, hogy unalmas.

Drámaínséges idöket élünk. Ezt a szövegeknyvet már előadási ajánlatokkal kellett volna ostromolni. Nem így történt. Miért? Mert azt hiszik, hogy D'Annunzióról szól. Hogy a színész teljesítményét ragyogtatja. Hogy polgári erényül fölrott társalgási kultúrát népszerűsít.

Pedig csak egy színdarab. Az emberről, aki lemarad, mert...

Pedig csak meg van írva.

Pedig csak a jelen gyakorlattal szembeni pedig.

Jobb lenne, ha ki sem adnák: milyen gyönyörűt lehetne majd mea culpázni miatta húsz év múlva, amikor kiderül, hogy nincsen színház színész nélkül, sem játszóadás szövegtelen... S hogy a szó, a mondat eleganciája, hogy ne mondjam: a stílus — maga az ember. Tékozoljuk csak hallgatva Gáspár Margitot, hátha hamarabb fedezzük föl!

Csillagóra

Szatirikus játék két részben

Szereplők

GABRIELE
AVE
BACCALÀ
ANANKÉ
DÍNO
A MINISZTER
MR. STEWART
DON PIRRO

Színhely: D'Annunzio villája a „Vittoriale”
Gardonéban

Idő: 1924. december vége

ELSŐ RÉSZ

Zene. Sötét színpadra nyílik a függöny. Elöl, közepén lassan felfénylik Gabriele alakja. Fehér tógát visel

GABRIELE Itália népe, halljad! Én szólítalak, Gabriele D'Annunzio! Megismered-e költő-váteszed hangját? Az én szárnyas igém riadóztattak 1915-ben a szegyenletes semlegesség idején! Én buzdítottalak harcba a teuton barbárok ellen! Bombázórajok élén röpcédulákat szórtam a gyűlölt osztrák császárvárosra! A légi harcban fél szememet vesztettem! Mért is nem az életemet? Mért kellett megéernem, hogy szövetségeseink elorozzák győzelmünk díját? Én akkor újból harcba szólítottalak, Itália! Légiónsaimmal egy diadalmas esztendőn át megtartottam néked Fiumét! A hős város osztatlanul olasz maradt volna mindörökre, ha nem szövetkezik orvul ellenségeimmel a sanda mézszáros, Benito Mussolini. (Gúnyosan nevet) A „Duce”! Bitorlója a címnek, amelyet nekem kínált fel valamikor, csalárdul közkatonaánnak hirdetve magát, parancsaimért esedezve! Áruló, bitang áruló! Ez a véres kezű bandita megerőszkolta a te szent testedet, förtelmes hatalmában tart, Itália! De én megszabadítalak tőle! Gyémánttisza fényedben fogsz ismét tündökölni, világ ékessége, latin szellemünk csodálatos edénye, minden szépségek elefánt-csonttornya, turrus eburnea, Itália, Itáliám, Itália!

DÍNO (belép, és villanyt gyújt. Döbbenet) Bocsnát, azt hittem, szólít...

GABRIELE (ott áll az éles fényben függönyökkel körülvárt, nagy szoba közepén. Most látszik csak, hogy tógája valójában fehér fűrdőlepedő. Könnyedén) Csak beskáláztam a lángelmémet, zuhanyozás után. (Kiált) Ananké! Dörzsöld le a hátamat!

ANANKÉ (komor arcú szobalány. Nyugtalanító jelenség. Gabrielét egy spanyolfal mögé kíséri. Már útközben szarítgatja)

GABRIELE (a spanyolfal mögül) Titkárok gyöngye, miféle robot vár ma a betűk rabszolgájára?

DÍNO Szabad legyen emlékeztetnem, hogy levelet szándékoztam írni...

GABRIELE (feljajdul) Írás! Micsoda nyomasztó tudat, hogy minden soromat múzeumok fogják őrizni! Még a mosócéduláimat is!

DÍNO (lelkesen) Ezt feljegyzem az aranykönyvembe!

GABRIELE Oda lehet.

DÍNO A miniszterelnök őexcellenciájának óhajtott levelet írni.

GABRIELE (kioktatón) A Ducénak nem írni kell, hanem remekírni. Ma nem vagyok remekíró formában. (Előjön, tornaruhában) Ananké, a reggelimet! Kávét, kalács, vaj.

ANANKÉ (közömbösen) Tea cukor nélkül, kétszersült. Harmincöt dekát hízott. (El)

GABRIELE Átkozott boszorkány. (Vadul tornászni kezd, majd bokszlabdát püföl a beszélgetés ritmusa szerint) Holnapra jegyezze elő: megköszönöm a Ducénak, hogy olyan meghatóan aggódik értem. De

igazán kár annyi titkosrendőrt tartani a közelemben, biztonságom érdekében.

DÍNO (zavartan) Itt? A Vittorialéban?

GABRIELE (az ujjain számolja) A kulcsár, két takarítónő, az egyik kukta, a kertész... a napokban telefonkészüléket találtam a kertben egy káposztafegyben...

DÍNO (felindultan) Tréfálni kegyeskedik, parancsnok? GABRIELE Csak tudnám, hogy esős időben hol tartják? Meg kell győznünk a Ducét, hogy feleslegesen félt ennyire. Elég, ha maga őrizi az életemet.

DÍNO (felugrik) Remélem, nem képzeli, hogy én...

GABRIELE (felháborodottan) Hát őrrült vagyok? Magára bíztam volna a Csicserinnek szóló levél továbbítását, ha nem tekinteném megbízhatónak?

DÍNO (megkönnyebbül) Bizony, az kényes ügy.

GABRIELE (álszenten) De csak azért, mert a Duce mostanában, sajnos, túl érzékeny. Félreérthetné, hogy a Szovjetunió külügyi népbiztosával levelezek. Holott ez pusztán baráti levélváltás. Hiszen tudja, Díno, ismeretségünk még a fiumei időkből ered.

DÍNO (jótanuló-hangon) Mikor is Csicserin önt olyan embernek nevezte, aki őszintén együtt érez az elnyomottakkal. Feljegyeztem az aranykönyvembe.

GABRIELE Jól tette. Ékes bizonyosság, hogy egy bolsevik is kultúremberként nyilatkozhat. Főként, ha minden őse herceg volt. Sajnálatos, hogy a Duce mostanában olyan zaklatott. Persze, zaklatják is. Micsoda gazság, hogy a Matteotti-gyilkosságot az ő számlájára próbálják írni! A parlamentben egyre durvábban vádolják.

DÍNO Pedig ártatlan!

GABRIELE (lelkesen) Ez biztos! Ő maga mondta! (Nagyot bokszol, majd reggelizni kezd) Kik várnak kihallgatásra?

DÍNO (jegyzéket néz) A Grand Hotelben a Trèves kiadó igazgatója, Irma Grammatica színművésznő és a hölgy, aki japán turnéra szeretné rábeszélni...

GABRIELE Tudom, a Duce is támogatja. Milyen megfogható, hogy hajlandó volna ilyen hosszú ideig nélkülözni a jelenléteket Itáliában! De én tudom a kötelességemet. Ki vár még?

DÍNO A Savoia-szállóban két portréfestő, egy szobrász és Mr. Stewart a New York Post riportere. Utóbbi már öt napja. Nagyon türelmetlen.

GABRIELE Mindenkinek fizetjük a szállodai számláját, teljes ellátással és Gardone decemberben is kellemes hely. Mindenki tanulja meg, hogy engem nem lehet csak úgy leakasztani a szögről, mint egy WC-kulcsot.

DÍNO Bátorokodom figyelmeztetni, hogy a riportert világszerte „spanyolcsizmás Jim” néven emlegetik... mert mindig kitalál valamilyen komisz fogást, amivel legkeményebb riportalanyságát is vallomásra bírja.

GABRIELE Egy okkal több, hogy ne álljak szóba vele. DÍNO Akkor viszont veszedelmes pletykákat fog összeszedni.

GABRIELE Már szedi?

DÍNO Értesülésem szerint szedegeti.

GABRIELE Jól van, fogadom.

DÍNO A zöld szalonban várakozik.

GABRIELE Maga napról napra okosabb. De öt perc elteltével nyisson be és dobja ki. Ananké, a velencei palástomat!

Ananké besiet, díszes köpenyt ad rá és el

DÍNO (kiment, és most visszatér az újságíróval. Jelenti) Mr. Stewart! (Súgva) Parancsnoknak szólítsa!

STEWART (mély meghajlás közben, halkán) Készültem D'Annunzióból.

GABRIELE (nyájasan) Üdvözlöm, Mr. Stewart. Ön elfoglalt ember. Én is az vagyok. De öt kellemes percünk azért még akadhat egymás számára.

STEWART Sajnos, ennek az interjúnak lapom újévi számában kellett volna megjelennie.

GABRIELE (elmélázva) 1925. újév. Túl közeli dátum, és Amerika túl messze van.

STEWART D'Annunzio személye az év bármely napján érdekli a közönséget.

GABRIELE Kérhetném, hogy tegye fel rögtön az ön szerint legfontosabb kérdést?

STEWART Szívesen. Miért nem ön a Duce?

GABRIELE (*meghökkenve nevet*) Miért nem én vagyok Mussolini? Nem mondom, az életkorunkat szívesen elcserélném. Bár amíg a hölgyek nem elégedetlenek éjszakai teljesítményeimmel, a saját bőrömben is egész jól érzem magamat.

STEWART (*erélyesen*) Mért nem ön a Duce? Ezt kérdeztem. 1919-ben önt emlegette Duceként egész Itália. Mikor elhódította Jugoszláviától Fiumét!

GABRIELE (*élesen*) Jugoszláviát nem illette meg a dalmát tengerpart és Fiume birtoka!

STEWART Tudom, Itáliának ígérték a (*jegyzeteibe pillant*) londoni titkos egyezményben, mikor az Entente oldalán megtámadta korábbi szövetségeseit. De a béketárgyaláson, az etnikai elv alapján...

GABRIELE (*élesen*) ... etnikai hazugságokra hivatkozva az önök, bocsánat, lópofájú Wilsonja harminkét hamis fogával szétmarta az egyezményt. A béketárgyaláson becsaptak minket, uram!

STEWART Mire ön hadat üzent az Entente-nak, és megszállta Fiumét! Önhatalmúlag, egyedül!

GABRIELE Nem egyedül. Egész Itáliából özönlöttek Fiuméba az önkéntesek.

STEWART Az ön hívó szavára. Mert akkor még D'Annunzio volt a Vezér!

GABRIELE (*csöndesen*) Hát, akkor, igen. Egy évig tartottuk a várost. De felvonult a flotta, hogy véget vessen a mi szent háborúknak. Nem ellenséges flotta. Olasz. Az akkori gyáva, megalkuvó kormányzaté.

STEWART Úgy gondolja, a mostani kormány másként viselkedett volna?

GABRIELE Koalíciós kormányunk van, nem biztos, hogy minden miniszterünk harcos alkat. De Mussolini szíve már 1919-ben is együtt dobogott az enyémmel!

STEWART (*agresszíven*) Komolyan hiszi, hogy Mussolininek kedvére volt az ön példátlan népszerűsége?! Hiszen mindig is a hatalomra tört! És nem volt veszedelmesebb riválisa!

GABRIELE (*kis szünet után, nagyon finoman*) Mr. Stewart, én megértem az ingerültségét. Az ön műfaja a szenzáció. És abban, hogy két ember kölcsönösen nagyra becsüli egymást, nincs semmiféle szenzációs árnyalat. Az, hogy én igen sokra tartom a kormányelnököt, és ő is örvendetesen sokra tart engem, cáfolhatatlan tény. Ha tehát nincs több kérdésnivalója... (*Feláll*)

STEWART (*váratlanul lecsap*) Ön eszerint már nem Itália lelkiismerete?

GABRIELE (*megdöbben*) Hogy jutott eszébe ez a kifejezés?

STEWART Meglátogattam a börtönben azt az embert, aki pár esztendeje elrabolta a párizsi Louvre-ból a Mona Lisát!

GABRIELE (*kiszalad a száján*) Csak nem?

STEWART (*nagy fölényben*) A szerencsétlen önhöz vitte el a képet. „Itália lelkiismeretéhez.” Ő nevezte így.

GABRIELE (*gyorsan*) Az volt a rögeszméje, hogy a Giocondát ki kell szabadítani a franciák fogságából, és méltó helyére juttatni Itáliában.

STEWART Ön egy „megbízható múzeumőrhez” küldte. Az persze rögtön feljelentette.

GABRIELE Mi mást tehetett volna?

STEWART Aztán felvette a Louvre által kitűzött igen tekintélyes jutalmat.

GABRIELE Valószínűleg.

STEWART (*nagyon könnyedén*) De képzelje, mit ordít az a szegény bolond a börtönben. Hogy megosztottak az ősszegen.

GABRIELE Kik?

STEWART A múzeumőr és ön.

GABRIELE (*felcsattan*) Megőrült?

STEWART (*előzékenyen*) Hát persze, klinikai őrült. Még szerencse, hogy csak én hallottam tőle ezt a badarságot. Egy lelkiismeretlen ember úgy tállhat-

ná a „storyt” az amerikai sajtóban, hogy ön sose moshatná le magáról a rágalmat. Különös tekintettel arra, hogy örökös viaskodása a hitelezőivel népszerű nemzetközi vicclaptéma.

GABRIELE (*kis szünet után*) Valóban, milyen szerencse, hogy ön olyan helyesen értelmezi a sajtóetikát.

STEWART (*előzékenyen*) De úgy látom, ez a téma nincs kedvére. Ne beszélgessünk mégis inkább Mussoliniról?

GABRIELE (*kis szünet után, álmotagon*) A Gioconda, ó, a Gioconda. Ha tudná, hogy imádom azt a képet, nem lepné meg, hogy a szennyes vád elkedvetlenített. Bár szívem mélyén megértem azt az embert, aki igazában azért esett bűnbe, hogy a vászonra álmódott csoda kis ideig az övé, csak az övé legyen. A titkával együtt.

STEWART Miféle titkával?

GABRIELE (*meglepetten*) Ne akarja elhiteni velem, hogy ön, éppen ön, a mindig jól értesült nem tudja...

STEWART (*zavartan*) Persze, hallottam valamit...

GABRIELE Hát nem vérforraló gondolat, hogy az a szépséges nő arckép valójában egy fiút ábrázol?

STEWART (*kiált*) Fiút?

GABRIELE (*diadalmasan*) Látom, még a füle is kipirosodott az izgalomtól!

STEWART Ez valóban szenzációs...

GABRIELE A fiú... ugye, milyen gyönyörű fiú, képzelje el férfiruhában...

STEWART (*bizonytalanul*) Képzelem.

GABRIELE Leonardo szerelme volt. A lángész pajzán játéka, hogy asszonyoknak festette... de hát így még izgalmasabb, ugye?

STEWART Izgalmas, nagyon izgalmas, és most talán beszéljünk...

GABRIELE (*innen nagyon gyors tempó*) Vallja be, hogy elsősorban ezért kereste fel a börtönben azt a szerencsétlent, aki beleőrült a mámorító titokba...

STEWART Talán, de most térjünk rá...

GABRIELE (*szenvedélyesen*) Engedje, engedje, hogy képzeletem azúrkék szárnya magasabb régióba emelje...

STEWART Megtisztel, de inkább...

GABRIELE (*nagy lendülettel*) Ugye, ön is átérezte, vallja be, vallja be, hogy átérezte a Gioconda elrablójának izzó szenvedélyét!

STEWART Nem is tudom...

GABRIELE Ne legyen gyáva, vallja be!

STEWART Jó, hát bevallom.

GABRIELE Tudtam, tudtam! Már ahogy belépett, sejtettem, láttam...

STEWART Tehát Mussolini...

GABRIELE (*elsőprón*) Önnek az ókori Hellaszban kellett volna születnie!

STEWART Kellemes gondolat, de Musso...

GABRIELE A kétértelmű szépség illanó fényében kellett volna fürdőznie...

STEWART (*elvigyorodik*) A sztori egyre színesebb, de...

GABRIELE (*rávágja*) De én írom meg!

STEWART Mit?

GABRIELE Hogy ön bevallotta nekem: a Mona Lisa elrablójának sorstársa. Ön is örülten szerelmes a fiúba, akit a női képmás ábrázol!

STEWART (*kiált*) Én sose voltam fiúba szerelmes!

GABRIELE Akkor ugyan miért akart mindenáron közel férkőzni a Gioconda elrablójához? Világos: a közös szerelem láza hajtotta feléje.

STEWART (*kiáltva*) De hisz ez átkozott hazugság!

GABRIELE (*nyomatékkal*) Sose mossa le magáról, ha én megírom a magam kis remekművét arról a fatális börtönlátogatásról. A Hearst lapok úgymint állandóan ostromolnak kéziratért...

STEWART (*csak most eszmél*) Persze, a fiumei emlékiratát is ők közölték...

GABRIELE (*mellékesen*) Hány millió példányban? Már nem is emlékszem. Látom, nincs kedvére remekmű-

témám. Megértem: az amerikai nőszövetségek oly hipokriták... oly könnyen hirdetnek bojkottot közkedvencek ellen, erkölcsi okokból... és mindig eredményesen, mert félelmes a befolyásuk... hány kariert törtek már ketté...

STEWART (*kihívóan*) És ha azt mondanám, jelenjen meg azért is mindkét sztori, az öné is, meg az enyém is?!

GABRIELE Nem rossz ötlet. Legalább kipróbálnánk, hogy melyikünknek a tolla messzebb hordó fegyver.

STEWART (*megadja magát*) Tehát?

GABRIELE Egy szót sem írunk egymásról. Kölcsönösen. És sose találkoztunk. (*A belépő Dínóhoz*) Már éppen végeztünk!

STEWART Egy életre. (*Köszönés nélkül el*)

DÍNO (*aggályosan*) Kifárasztotta a látogatás, parancsnok?

GABRIELE (*vidáman*) Dehogyan! Annyit ért, mint a reggeli torna! Írja be az aranykönyvébe a bölcs francia mondást: „Contre corsair corsair et demi!”

DÍNO Bocsnát, olaszul...

GABRIELE Szabad fordításban: kalózzal szemben légy másfél kalóz!

DÍNO Talán azért mégis tanácsos volna a következő látogatókat későbbre halasztani... megérkezett Rómából a grófnő és a pap...

GABRIELE (*élénken*) Őket máris fogadom! Érdekel, mért utazik hozzám egy grófkisasszony gyóntatója kíséretében bejelenteni, hogy felvételét kéri a klarrisszák rendjébe. Nyilván csúf és öreg.

DÍNO Fiatal és szép.

GABRIELE (*kibújik belőle a sznob*) Utánanézttem a főnemesség jegyzékében. Donna Avina, Delprato grófnőjének ősei Aragóniai Alfonzzal jöttek át Spanyolországból Itáliába. (*Kiszól*) Ananké, öltöztess fel gyorsan! (*Kisiet*)

DÍNO (*háztetelefont vesz fel, fojtottan*) Kertészet? Berto, mi volt az a baromság a káposztafejjel? Hát hogy az öregúr telefont talált benne... no persze, sejthettem volna, hogy kitalálta. (*Leteszi a kagylót, dühösen*) Mért is ne hazudozna, mikor minden hazugságáért soronként fizetik. (*Papírkosarat kotor elő, kutat benne*)

ANANKÉ (*váratlanul belép*) Azt én már kiűritettem.

DÍNO (*dadog*) A... ceruzám... beleesett...

ANANKÉ A kosárban egyetlen papírlap volt. A parancsnok két szóval firkálta tele: „dögöljön meg”.

DÍNO (*zavartan*) Fogalmam sincs, kire érthette.

ANANKÉ Azért írja be az aranykönyvébe.

DÍNO Azt hittem, az öregurat öltözteti.

ANANKÉ Csak hallja meg, hogy így emlegeti! Most éppen borotválkozik. (*Kesernyésen*) Kilencágú koronát sima állal illik köszönteni.

DÍNO (*bizalmaskodik*) Valljuk be, irtó nagy sznob.

ANANKÉ Jó lesz megválogatni, hogy ki előtt tesz rá lekicsinylő megjegyzést.

DÍNO (*elszántan*) Hallja-e, Ananké, teremtsünk végre tiszta helyzetet. A házban mindenkinek a munkakörét pontosan ismerem, csak maga rejtély számomra.

ANANKÉ (*mereven*) Szobalány vagyok.

DÍNO Az egymáshoz való viszonyunkról beszéllek. Melyikünk ellenőrzi a másikat?

ANANKÉ Biztos abban, hogy kettőnk közül az egyiknek ez a dolga?

DÍNO Vagy mindkettőnké. Kölcsönösen.

ANANKÉ Nem olvas túl sok kémregényt?

DÍNO Nem hajlandó felelni?

ANANKÉ Kémregényekben mesésik, hogy két megbízott nem ugyanazt a megbízót szolgálja.

DÍNO Ugyan már, hát kicsodát?!

ANANKÉ Azt csak a kémregény végén szokás elárulni.

DÍNO Mondja, bolonddá tart?

ANANKÉ Se „dá”, se „nak”.

DÍNO Nem köthetnének egyezséget?

ANANKÉ (*gondolkodás után*) Egyet ígérhetek. Semmi olyat se mondok magáról a „megbízottnak”, amit ő ne tudna. A megbízhatóságával kapcsolatban.

DÍNO Magam részéről ugyanezt ígérem.

ANANKÉ Lekoítelez.

GABRIELE (*kintről kiált*) Ananké!

ANANKÉ Harisnyát akar húzni. Azt sosem csinálja egyedül.

DÍNO (*közelebb lép*) Tehát megbízható embernek tekint?

ANANKÉ Nézőpont kérdése. Akadhat, aki egészen más-ként nevezné. No, menjen már a tömjénszagú grófnőért.

DÍNO A kerti házban vár. (*Megszorítja Ananké kezét*) Jó, hogy megértettük egymást. (*El*)

ANANKÉ (*hosszan néz utána, gyűlölettel*) Szemét. (*Gyorsan el*)

A színen egy percig üres. Aztán a függönyök közül óvatosan kidugja a fejét Baccalá. Ruhája a velencei gondolások fekete öltözete. Bal szemét fekete kötés fedi. Előrelopakodik, nézelődik, beleharap egy maradék kétszersültbe. Közeledő léptek neszére visszasurran a függöny mögé

DÍNO (*jön, nyomában Don Pirro reverendában, kezében az olasz papok széles karimájú kalapja, és Ave, nagyon elegáns, de nagyon zárt ruhában*) Szíveskedjenek helyet foglalni. A parancsnok néhány perc türelmet kér.

PIRRO (*zavartan*) A herceg...

DÍNO Parancsnoknak szólítsák, kérem.

PIRRO De hiszen őfelsége a Duce javaslatára a Montenuovo hercege címet adományozta D'Annunzióknak!

DÍNO Ő viszont szerényen beéri a ranggal, amelyet maga szerzett Fiumében.

AVE (*felsőhájt*) Fiume!

GABRIELE (*jobbról jön, nagyon elegáns, gomblyukában fehér szegfű, jobb szemét monokli takarja. Pirrohoz*) Laudetur. (*Avéhoz*) Az ön személyében rokonomat köszöntöm, Donna Avina! Az lesz édes testvérkéink a búbospacsirták, a báránycák, a szitakötők, a nyüzsgő kis teremtmények révén, akiket fehér kezű Klára és az ő lelki társa, Ferenc olyan nagyon szeretett! Rokonok leszünk, ha ön klarissza lesz, Donna Avina!

AVE (*meglepetten*) Tán tagja a ferencesek harmadrendjének?

GABRIELE Nem a regula szerint, de gyakran öltöm magamra Assisi szegénykéjének barna csuháját, vezeklésül.

PIRRO (*köhécsel*)

GABRIELE Szólni óhajt, Don Pirro?

PIRRO Éppen az említett rokonság kilátása indított arra, hogy elkísérjem önhöz lelki gyermekemet. A Delprato család kérését tolmácsolom: beszélje le Donna Avinát arról, hogy kolostorba vonuljon.

GABRIELE (*elképedten*) És ezt a kérést egy pap közvetíti? De mért éppen én beszéljem le?!

PIRRO Mert az ön lelki üdve érdekében szándékozik a klarisszák fátylát felvenni.

AVE (*nagyon keményen*) Hogy megmentsem az örök kárhozattól!

GABRIELE (*döbben*) Ilyet még én se találtam ki!

PIRRO Hiába magyarázom a grófnőnek, hogy áldozata hiábavaló. Isten kegyelmében való vakmerő bizakodás azt remélni, hogy Gabriele D'Annunzio a Daldalmas Egyház üdvözlőjeinek sorába kerülhet.

AVE (*nagyon egyszerűen*) Egész Itália velem együtt imádkozik óerette a dicsőséges fiumei esztendő óta. (*Csak most néz Gabrielére*) Én ott voltam, akkor.

GABRIELE (*meglepetten*) 1919-ben? Öt éve még gyermek lehetett.

AVE A kormányzói palota erkélyéről virágot szórt köznök, akik odalent ujjongtunk, iskolás lányok. Íme, egy rózsalevél. (*A nyakában függő amulettet mutatja*)

GABRIELE És mért gondolja, hogy engem meg kell váltani? Regényeimet olvasta?

AVE Kézbe se vehettem. Indexen vannak.

GABRIELE Drámáimat látta?

AVE Egyet sem.

GABRIELE (*ingerülten*) Akkor hát azt se tudja, hogy akiért fel akarja áldozni magát valójában kicsoda?

AVE Itália bünbe esett hőse.
GABRIELE Beleszeretett a szobromba?
AVE (*kihúzza magát, most talpig arisztokrata*) Félreértett, parancsnok. Ha férfiemberre szerelemmel tudnék gondolni, az nyilván nem ön volna.
GABRIELE (*sértődötten*) Az életkorom miatt?!

AVE Én csak égi szerelmet ismerek.
PIRRO Tisztátalan gondolat valóban nem szennyezi a grófnő rajongását, de az mégis a természet rendje ellen való. Istennek tetsző házasságot utasít el abban a tévhitben, hogy megmenthet egy menthetetlen lelket.
GABRIELE Istennek vagy a családjának tetsző az a házasság?
AVE Én Jézus menyasszonya leszek. Égi jegyesem lábához borulva azért fogok imádkozni, hogy megbocsáttassanak az ön bűnei.
GABRIELE (*hevesen*) De hiszen nem is sejtí, mik azok a bűnök!
AVE Megmondták nekem, hogy örök tűz jár értük.
PIRRO (*kiborul*) Olaszországban mindenfajta fajtalankodásnak dannunzionizmus a neve!
BACCALÀ (*előugrik a függöny mögül, ordítva*) Pofa be, pap! Most aztán elég!
DÍNO (*beront jobbról, kezében browning*) Fel a kezekkel!
GABRIELE (*nagyot nevet*) Baccalà! Hogy kerülsz ide?
BACCALÀ Eluntam a szállodát, felmáztam itt a kőfalra, onnan egy nagy fa koronájába és hopp! az ablakba. Alala, parancsnok! (*Katonásan, nem fasiszta módra tiszteleg*)
GABRIELE (*nevetve átöleli*) Tegye már el azt a browningot, Díno! Ez itt Baccalà, egykori légiós, évekig gondolásom. Ő főzte péntekenként a legjobb tökehalat Velencében, ezért neveztem el Baccalának, velencei dialektusban tökehalnak.
PIRRO (*sértődötten*) Nem óhajtja a megbeszélésünket folytatni?
GABRIELE Bevallom, ez a váratlan epizód kizökkenített a hangulatból. Pedig nagyon sok a mondani valóm. Nem néznének körül a képtáramban, míg ezzel a betörővel pár szót váltok? Nem várakoztatom sokáig, Donna Avina.
AVE Addig inkább imádkoznék.
GABRIELE (*Dinóhoz*) Kísérje a grófnőt és Don Pirrót a házikápolnába. (*Szemmel kíséri hármukat, míg kimennek. Utána Baccalához, gyorsan, fojtottan*) El ne árulj, hogy hívatlak.
BACCALÀ Sok minden voltam már, de hülye még soha.
GABRIELE (*Dinóhoz, aki visszajött*) Hozasson reggelit a váratlan vendégnek. Nem ám teát! Nyers tojást és marsalai bort, velencei szokás szerint. És... még egy kérés, kedves Dinóm... ez az ostoba pap megfájdította a fejemet...
DÍNO Aszpirin?
GABRIELE (*álmatagon*) Bach. Csak a zene gyógyít. És maga olyan művészen játszik.
DÍNO Preludium és fúga?
GABRIELE A pianínón. Tompító pedállal.
DÍNO Parancsára. (*El. Zongorázás távolról, halkán végigkíséri a jelenetet*)
GABRIELE Így nem hallgatózhat.
BACCALÀ Olyan bizalmas a megbeszélésünkhöz?
GABRIELE Szigorúan kétszemközt.
BACCALÀ Mert hogy kettőnknek együtt van egy pár szemünk?
GABRIELE Te a balt vesztetted el a háborúban, én a jobbat. Ez is mutatja, hogy összetartozunk.
BACCALÀ Erről elég sokáig megfeledezett, parancsnok.
GABRIELE Neheztelsz rám?
BACCALÀ Udvari bolond sose neheztel.
GABRIELE Mért lettél volna udvari bolond Fiumében?
BACCALÀ Mert kellett a sok kigyónyelvű mellé valaki, aki úgy nyal, mintha köpne.
GABRIELE Ej, de megkeseredtél!
ANANKÉ (*bejön, tálcát leteszi, kimegy*)
GABRIELE Tengeri rablóvezér voltál, nem udvari bolond! A báró Fejérváry elfogását elfelejtetted?

BACCALÀ (*feléled*) Hú, de sok élelmet zsákmányoltunk arról a magyar hajóról! Pedig akkor már ugyan csak koplalt a város.
GABRIELE (*pátosszal*) Még szerencse, hogy a gyerekeket forró olasz szívébe fogadta Lombardia.
BACCALÀ Eszem a forró olasz szívé! Szegény kölykök soványabban kerültek haza, mint ahogy elmentek.
GABRIELE Mondd csak, hány kincstári lovat lopott el a bandád az olasz reguláris hadseregtől?
BACCALÀ Negyvenhatot.
GABRIELE Békeidőben felkötötték volna érte. Fiume Szabad Állam kormánya kitüntetett.
BACCALÀ (*mámorosan*) Igaz, ami igaz. Szép idők voltak. Szabad állam, szabad rablás. És az a sok lelkes honleány! Hozzájuk se kellett nyúlni, magától esett le róluk a szoknya!
GABRIELE Ezt csak ne emlegesd, eleget hallgatok a „tivornyáinkért”.
BACCALÀ Egye fene, aki irigykedik. Férfiak voltunk. És hősök. Rajongtak értünk. (*Kicsit más hangon*) Mi meg magáért rajongtunk, parancsnok. De kár, hogy csalódtunk.
GABRIELE Bennem?
BACCALÀ De kár, hogy feladta a harcot.
GABRIELE (*hevesen*) Megvártam volna, még a Doria csatahajó szétbombázza a várost?
BACCALÀ Kettőn áll a vásár.
GABRIELE Kimerült az erőnk. És a gyáva olasz kormány térdet-fejet hajtott a békeparancs előtt.
BACCALÀ Tehette, mert a fasiszták titokban lepakáltak vele. Hogy maga ne lehessen tovább a nemzet bálványja. Kellott a talapzat egy másik bálványnak.
GABRIELE Okos vagy, Baccalà.
BACCALÀ Velencei vagyok, elfelejtette? Nálunk évszázadok óta az utagyerekek is politizálnak. Nem mondta még, mért üzent értem.
GABRIELE Sor kerül rá. Előbb felelj, ha olyan nagy politikus vagy: szerinted mivel rontottam el a dolgomat?
BACCALÀ Először azzal, hogy hirdetni kezdte nekünk a menetelést Rómába, aztán mégsem indult. Pedig akkor virágszönyegen vonulhatott volna a Capitóliumig, úgy imádta egész Itália!
GABRIELE Még nem értet meg a helyzetet.
BACCALÀ Bezzeg a Musolino nem habozott három évvel később! És még a jelszót is magától lopta: Marcia su Roma!
GABRIELE (*haragosan*) Mindent tőlem lopott. A római üdvözlést. Az „eia, eia, alalát”. Mindent én találtam ki. A Giovinezzát is az én nevemmel énekelték először Fiumében!
BACCALÀ Csak a tolvaj hibás?
GABRIELE Értsd meg: 1919-ben nem lehetett a hatalmat átvenni.
BACCALÀ Hát egy év múlva? Mikor több száz légiós rohanta meg itt, velem együtt? Hogy álljon az élünkre?
GABRIELE Megmagyaráztam nektek, hogy még nem jött el az időm. És kértelek, hogy ne lépjete be a fascióba.
BACCALÀ Sokan mégis beléptek. Csalódottságból.
GABRIELE Ingatag emberekkel mihez kezdenék?
BACCALÀ Később a rókaesű Nitti is össze akarta boronálni a szocikkal meg a néppárttal, mert tudta, hogy a fiatalság magára esküszik!
GABRIELE Korai lett volna a szövetség.
BACCALÀ Közben a fasiszták szaporodtak, mint a tetvek. A nyavalyás Facta is megpróbált széplánykodni, kínálgatta magának a miniszterséget!
GABRIELE Vacak ember vacak kormányában?!
BACCALÀ Bezzeg a Musolino úgy kapott a kormányrudért, mikor elérhette, mint éhes kutya a mócsingért!
GABRIELE Mondom, az én időm még nem jött el.
BACCALÀ Csak úgy ne járjon, mint jómagam fiatalkoromban egy lánnyal. Úgy néztem rá, mint az ol-

tárképre, a kezét se mertem megfogni. „Kivárom a hajlandóságát”, mondogattam magamban. Addig-addig, míg a sarki fűszeres felcsinálta.

GABRIELE *En tudom, mire várok.*

BACCALÀ *Hogy egész Itália eltetvesedjen?!*

GABRIELE *(halkan, félig maga elé)* A csillagórámát várom. Ne bámulj. Minden embernek eljön egyszer a csillagórája. És minden nemzeté is. Mikor az égitestek állása számára a legkedvezőbb. Ha *akkor* ragadja üstökön a szerencsét, első lehet a legelsők közt. Megértettél?

BACCALÀ *Túl szép szöveg. Akárcsak a regényeié.*

GABRIELE *Kiderül, hogy te se olvasod a műveimet.*

BACCALÀ *(zavartan)* Hát egyik-másikba belelapoztam. De az a sok gróf meg hercegasszony! Mind úgy társalog, mintha soha egynek se lett volna hascsikarása.

GABRIELE *(kitör)* Nem mondanád meg végre, hogy tulajdonképpen mit ettetek rajtam? Ti, mindnyájan?

BACCALÀ *Hát, a szónoklatait. Meg azt, hogy olyan nagyon olasz.*

GABRIELE *(gúnyosan)* Mussolini tán nem olasz?

BACCALÀ *A Musolino az a fajta talján, amilyen bár inkább ne volna.*

GABRIELE *Mért mondd mindig Musolinónak?*

BACCALÀ *Magát gyerekkorában nem Musolinóval ijesztgették? Régi idők emberevő rablójával?*

GABRIELE *(élesen figyel)* Ennyire gyűlölöd? *(Kis szünet)* Félek a nagy gyűlölettől. Könnyen csap át rajongásba.

BACCALÀ *(sötétén)* Az enyém soha.

GABRIELE *Történt veled valami, mióta utoljára találkoztunk?*

BACCALÀ *(nehezen kezd)* Szerencsére nem Velencében, Veronában jártam. A kocsmában összeszólalkoztam feketeingesekkel. Ők a Musolinót éltették, én magát. Volt már bennem kis nyomás. Mondok, hogy maga az igazi Duce, a másik bitorló. Hű, akkor gyérünk a fascióba!

GABRIELE *Megverték?*

BACCALÀ *Az még hagyján. De belém töltöttek egy nagy üveg ricinust.*

GABRIELE *Bitangok! (Önkéntelenül elneveti magát)*

BACCALÀ *(nagyon felindultan)* Lám, maga is nevet. A nagy eszével. Nem érti, hogy embert ölni néha muszáj. De az embert tehetetlen állattá rondítani, ez új harcmodor. Ezt ők találták ki.

GABRIELE *(elgondolkodik)* Mondasz valamit. Az emberi méltóság megcsúfolása rosszabb a gyilkosságnál. És ezt valóban a fasiszták találták ki.

BACCALÀ *Mikor már a földön fetrengtem saját mocsokban, körülugráltak, és röhögve kiáltottak: „Nézétek, lent is, fönt is csupa dannunzio!”*

GABRIELE *(felugrik)* Aljasok!

BACCALÀ *Azóta csak a bicskámát fenem. Lesz még idő, mikor beléjük vághatom.*

GABRIELE *(hirtelen megöleli)* Nem tévedtem! Te vagy az én emberem!

BACCALÀ *(értetlenül)* Mert összecsináltam magam?!

GABRIELE *Mert nem változtál, vén kalóz. Veszélyes megbízással indítlakre útnak. Itt a gyorsvonatjegy Milánóig. Ez meg repülőre szól, Rómáig. Ha azt mondom: Matteotti, ugye nem kell magyarázkodnom...*

BACCALÀ *A szocik vezérszónoka volt. A Musolino meggyilkoltatta.*

GABRIELE *De váltig tagadja, hogy felelős a merényletért.*

BACCALÀ *Az ám, a bőrit menti! Tudja-e, mikor júniusban kiderült, hogy Matteottit öt briganti elrabolta és agyonverte, mindenki a fasiszták ellen fordult. Mifelénk még a jelvényüket se merték feltenni, bújtak a magunkfajta elől. De azután... teltek a hónapok, és a feketeingesek lukat beszéltek a népek hátsába, hogy a Musolino semmiről se tehet...*

GABRIELE *(hevesen)* Miközben ő a miniszterelnöki székéből irányította a nyomok eltüntetését!

BACCALÀ *Kár volt hagyni, hogy beleüljön. Most már hiába jártatják ellene a szájukat a nagyokosok a parlamentben!*

GABRIELE *Nem hiába. A közfelháborodás elsöpri, ha bűnösségét bizonyítani lehet. Eddig nem lehetett.*

BACCALÀ *(feszülten)* És most?

GABRIELE *(belső zsebéből iratot vesz elő)* Ez itt Cesare Rossi vallomása, az egyik bűnrészesé. A felelőségre vonás elől Párizsba szökött, onnan küldte el nekem.

BACCALÀ *Mért köpött?*

GABRIELE *Felháborította, hogy Mussolini minden felelőséget a végrehajtókra hárít és saját magát, a felbujtót ártatlannak hazudja. Ezért bebizonyítja, hogy minden a Duce egyenes utasítására történt. És hosszú listát mellékel olyan terrorcselekményekről, amelyek ugyancsak Mussolini parancsára mentek végbe. Iszonyatos lista.*

BACCALÀ *(lélekszakadva)* Ha ez a szocialisták kezébe kerül!

GABRIELE *A király kezébe kell kerülnie. És te viszed el annak, aki átadja. Nevét, címét ideírtam. (Cédulát mutat)*

BACCALÀ *(egy pillantást vet rá)* Kell is nekem cédula! *(Összegyűri)* A miniszter baloldali ember, ugye?

GABRIELE *Mérsékelt. Szociális reformpárti. Bejáratos az udvarhoz.*

BACCALÀ *Hogy jutok be hozzá?*

GABRIELE *Ne említsd a titkárának a nevemet. Add át ezt az érmet.*

BACCALÀ *(áhitattal nézi)* A mi Dusénk! Hányszor vittem a gondolámon!

GABRIELE *A miniszter ismeri az elefántcsontra festett arcképet. Rögtön fogadni fog.*

BACCALÀ *(diadalmasan)* Hej, Musolino, a kezemben vagy!

GABRIELE *Azonnal indulj. Így is legkorábban holnap este érhetsz vissza. Mit csinállok addig? Megöl az idegesség.*

BACCALÀ *Nincs alkalmas szoknya a közelben időtöltésnek? Ez a kis grófnő például...*

GABRIELE *Nem hallottad, hogy Jézus menyasszonya?*

BACCALÀ *Legfeljebb visszamegy a parti.*

GABRIELE *(hirtelen)* Mondasz valamit! Kipróbálom rajta a karizmát!

BACCALÀ *(búsan)* Az enyém már nem a régi.

GABRIELE *(kifelé)* Köszönöm, Dino, elmúlt a fejfájásom! *(Zene elhallgat)*

BACCALÀ *(súgva)* Ez a tintahal a Musolino besúgója?

GABRIELE *Egyben az enyém is, csak nem veszi észre. Ha azt akarom, hogy valami feltétlenül Mussolini fölébe jusson és végig bosszantsa, akkor „beavatom”. Például Csicserinnek szóló levelet diktálok neki.*

BACCALÀ *Még mindig kacérkodik a bolsikkal? Tudja meg: én nem jól bírom őket. Nekem senki se parancsolgasson.*

GABRIELE *(nevet)* Ismerlek, ádáz anarchista.

BACCALÀ *Igaz, hogy Gramscit is fogadta?*

GABRIELE *(vonakodva)* Szó volt róla, de lemondtam a találkozást. Púpos ember bajt hoz. *(Babonásan „szarvat” mutat a két ujjával, Baccalà ösztönszerűleg utánozza)*

BACCALÀ *És mi volt az a cikk a mi fiumei újságunkban, hogy „hidat kell verni Fiume és Moszkva közé”?*

GABRIELE *Túl hosszú híd lett volna. De most jól jönne pár kellemes mondat a külügyi népbiztostól. A szélsőbaloldalt is mellém állítaná. (Dinóhoz, aki belépett) Vezesse be a grófnőt és a papot. (Baccalàhoz) Alala, vén lóköttő!*

BACCALÀ *Eia, eia... baccalà! (Nevetve el)*

GABRIELE *(a belépőkhöz)* Elnézést, grófnő, elnézést, Don Pirro a várakoztatásért. De legalább végig gondoltam az önöktől hallottakat. *(Avéhoz)* Mikor először láttam meg, grófnő, mintha hermelin fehér tündöklése kápráztatta volna el a szememet. Valahol megírtam, milyen különös, hogy a hermelin hőszné képzeletünkben el nem választható a bíbor mély tónusától. Hiszen mind a kettő királyi palástokra emlékeztet. Ön, Donna Avina befelé fordítva viseli a gőgös bíbort. Nem hiszem, hogy valaha is levetkezhetné.

PIRRO (*élenken*) Bölcs szavak...

GABRIELE (*mellékesen*) Természetesen indexen vannak. Egyik regényemből idéztem.

AVINA Ha arra célzott, hogy nem vagyok alkalmas az alázatosság erényének gyakorlására, téved, parancsnok.

GABRIELE Ön is tévedhetett, midőn völegényt váiasztott. Amikor majd hallani fogja a püspök ajkáról az „Ecce sponsus venit”-et, megreszket szíve mélyén, mert hirtelen rádöbben: a kiválasztottak közt is csak egy ha akad, aki átérzi a teljes odaadás semmihez se fogható gyönyörét. És vajon ön lesz-e az az egy?

PIRRO (*zavartan*) Nyilván ezek a mondatok is indexen vannak, de mélyebb értelmükkel egyetértetek. A szerzetesi élethez elhivatottság szükségeltetik.

AVE Ha csak ennyi az ellenvetése...

GABRIELE Most következik a lényeg. A családjának igaza van. Ön nem válthat meg engem, Donna Avina.

PIRRO (*boldogan*) Lám, elismeri!

GABRIELE Nem szerezheti meg számomra a bűnbocsánatot, mert fogalma sincs olyan bűnökről, amelyek engem terhelnek! (*Kiált*) Gyónni akarok!

PIRRO Ó, milyen szép elhatározás! Rendelkezésre állok! Menjünk át a kápolnába!

GABRIELE A grófnőnek akarok gyónni. Szent Ferenc testvériségében kishúgomnak.

PIRRO (*felhördül*) Istenkáromló! Gúnyt űz a bűnbánat szentségéből!

AVE (*farkasszemet néz Gabrielével*) Én értem őt. Megértem.

GABRIELE Miért áldozná fel ifjú életét, ha az én bűneim valóban megbocsáthatatlanok? És ki lenne hivatottabb ennek megítélésére, mint a legtisztább szűz?

PIRRO (*tombol*) Gyerünk innen, ez tébolyult!

AVE (*nagyon bátran*) És mi lesz, ha meghallgatom gyónását?

PIRRO Beszennyezi a lelkét!

GABRIELE Ha bebizonyosodik, hogy nincs, nem lehet számomra bocsánat, akkor engednie kell családjá óhajának.

PIRRO Szép, szép, de...

GABRIELE De ha mégis úgy érzi majd, hogy imádsága meghallgatásra találhat a mennyekben, akkor önnel együtt én is szerzetesi fogadalmat teszek. És az angyalok az égben aranycsészébe fogják gyűjtögetni bűnbánó könnyeimet.

AVE (*kezet nyújt*) Áll az alku, parancsnok. Tehát mikor?

GABRIELE Ma este.

PIRRO Még csak az kéne! Addig itt maradjunk?

GABRIELE Az ön értékes idejét nem kívánom igénybe venni, Don Pirro. Rómában bizonyára várják. A grófnőnek rendelkezésére bocsátom a kis kerti házat...

PIRRO (*kétségbeesetten*) Ne hallgasson rá... a családja... mit szól a családja...

AVE Ma estig lélekben felkészülök.

GABRIELE Én is.

PIRRO (*fejvesztetten*) De hát ez nem lehet... rendőrt hívok... gondolja meg, grófnő... vége a jó hírnek...

AVE (*gőgösen*) Klarissza leszek, a szent ügy feddhetetlen erényű szolgálóleánya.

PIRRO Eppen az erénye forog veszélyben! Ha tudná, mekkora veszélyben...

AVE Mért olyan kishitű, atyám? Szicíliai Szent Ágotát Decius római császár egy hírhedt bordélyba hurcoltatta, de ő ott is tiszta maradt!

GABRIELE (*meghajlik*) Házam nevében köszönöm a kitüntető összehasonlítást!

Sötét. Komor zene: Verdi requiemje. A lassú világozódás közben kopácsolás. Barna csuhás alakok díszes katafalkot tolnak be a színpad közepére. Tetején fekete-arany terítővel letakart koporsó, amelyhez lépcső vezet fel. Jobb oldalra a nézők felé nyitott gyóntatószéket hoznak be. Egyébként a szín az előző

ANANKÉ (*ugyancsak ferences csuhában dirigálja a hurcolkodást*) Kicsit arrébb. Megerősítették a lépcsőt? Elmehetnek. (*Kiszól*) Jöhet, grófnő!

AVE (*belép. Döbenten*) Átrendezték a helyiséget?

ANANKÉ (*szigorúan*) Ez most a vezeklőszoba.

AVE És mért visel csuhát, Ananké? Ugye, ez a neve?

ANANKÉ (*vépig ellenségesen*) Ó így szólít. Mindenkit elkeresztel valaminek. Én Margot voltam odahaza, Bourgogne-ban. És színész nő. Nem jelentős, csak bejelentős: „A kocsi előállt.”

AVE Hogy lett szobalány?

ANANKÉ Másként nem lehettem volna mindig ömelle. A szeretőim könnyen túlad. De nélkülem a cipőszínőrt se tudja megkötni. Egészséges maga? Remélem, érti, hogyan értem.

AVE Hogy merészel ilyet kérdezni? Én azért vagyok itt, hogy D'Annunzio lelke üdvösségéért küzdjek, kolostorba vonulok miatta...

ANANKÉ Eddig hárman vonultak miatta kolostorba. Persze csak használat után. Ha ráragaszt valami nyavalyát, biz' isten megölöm. Nem tréfálok. (*Kis női tört mutat*)

AVE (*nagyon felindultan*) Tudja, kivel beszél? Az én ereimben királyi vér is folyik...

ANANKÉ Mért, az nem lehet háromkeresztes? Párizs leggrófbibb grófnője úgy megfertőzte szegénykémet, hogy alig győztük kikúrálni...

GABRIELE (*hirtelen ledobja a terítőt, felül a koporsóban*) Elég! Már kijátszottad a női aljasság minden kártyáját! (*A rémült Avéhoz, társasági modorban*) Foglaljon helyet, grófnő. Ott a gyóntatószék. (*Anankéhez szigorúan*) És mért nem állsz előttem összefont karokkal, lesütött szemmel? Ahogy az egész személyzetnek megparancsoltam.

ANANKÉ Egy vagyok a személyzet közül?

GABRIELE Mi más volnál?

ANANKÉ Megjegyeztem. (*A kapott instrukció szerint megy kijelé. Hirtelen*) Hármarsól pedig szó se lehet! (*Eltűnik*)

AVE Tébolyult ez a nő? Egyetlen szavát se értettem.

GABRIELE Remélem.

AVE Mért feküdt koporsóba?

GABRIELE Szoktatom magam, édes testvérem a halálhoz.

AVE A koporsóból szándékozik gyónni?

GABRIELE (*lekászálódik*) Nem is tudom, van-e kedvem hozzá.

AVE (*erélyesen*) Akkor az éjféli vonattal hazautazom.

GABRIELE Legyen megértőbb! (*Már a térdeplőn*) Anynyi a bűnöm, hogy nem tudom, melyikkel kezdjem!

AVE Azzal, amit a legsúlyosabbnak tart.

GABRIELE (*elgondolkodik*) A legsúlyosabb, hogy soha senkit se szerettem.

AVE Ne próbáljon félrevezetni. Egész Olaszország hangos a szerelmi botrányaitól.

GABRIELE Szeretni vagy szeretkezni nem ugyanaz. Én világeletemben szakmai kényszerűségből szeretkeztem. Más férfiak azért élnek izgatószerekkel, hogy ölelni tudjanak. Én mindig azért öleltem, mert más-ként nem jutottam alkotói erekcióhoz.

AVE Ne használjon idegen szavakat, amelyeket nem értek.

GABRIELE Nő nélkül sose tudtam írni. Egyszer, hónapokig egyetlen tisztességes sor se került ki a toltalam alól, mert nem volt a közelben doppingolószer.

AVE A nőt érti ezen?

GABRIELE A feleségem persze mellettem volt, de vele csak gyerekeket tudtam csinálni. Szám szerint hármát, isten tartsa meg őket. Remekműveket a szeretőimmel nemzettem. Jól írják a kritikásaim, hogy a regényeim spermallatúak.

AVE Már megint idegen szó!

GABRIELE (*a kezéért nyúl*) Édes, édes Ave! Ugye, így szólíthatom?

AVE (*elrántja a kezét*) Ne nyúljon hozzám!

GABRIELE Ave, virgo!

AVE A felesége, Maria di Gallese...

GABRIELE (*gúnyosan*) Hercegi atyja nem akart bele-törödni, hogy egy pescarai polgár fia vegye el a lányát. De a költészet megpecsételte frigyünket. Meg-

- jelent híres költeményem a bűnös májusi éjszakáról, és ki tudja, miért, mindenki rögtön Mariára gondolt. Én igazán csak egy jó verset akartam írni.
- AVE (*haragosan*) Mondják, úton-útféle csalta szegény asszonyt.
- GABRIELE Ő megértette, hogy rendhagyó ember csak is rendhagyó életet élhet. Nem mondom, egyszer kiugrott az ablakon. Szerencsére félemeleten laktunk. Azóta törvényesen külön élünk. Néha meglátogat.
- AVE Itt? A Vittorialében?
- GABRIELE Ilyenkor szállodában lakik, és ő is parancsnoknak szólít, mint mindenki. Igen jól nevelt hölgy.
- AVE (*haragosan*) Persze, főrangú család sarja! Mint a legtöbb áldozata! Például Gravina Cruyllas hercegnő!
- GABRIELE Régi história!
- AVE Azt a szörnyű esetet még ma is emlegetik! Hiszen börtönbüntetésre ítélték, házasságtörésért!
- GABRIELE Bár inkább a börtönbüntetés tartott volna évekig és nem a Gravina szenvedélye! Az államtól amnesztiát kaptam, tőle nem. Kénytelen voltam megölni.
- AVE (*rémülten*) Megölte?
- GABRIELE Egyik regényemben, amely kettőnkéről szólt. Az utolsó oldalon szakadékba taszítottam. Így végre megszabadultam tőle.
- AVE Mintha csak gyűjtötte volna az arisztokratahölgyeket!
- GABRIELE (*hidegen*) Való igaz, túl gyakran keveredtem rangon aluli kapcsolatokba. Az én szellemi rangomon aluliakba. De olykor szórakoztatott ezeknek a hét- vagy kilencágú koronás háziszárnyasoknak a gágogása. Miközben teáscsészével a kezükben előkelően csevegték, eszembe jutott az aranyszínű lencse Isotta grófnő bal csípőjén... vagy nobile Donna Giulia szoborsimán pihétlen ágyéka... meghallottam Barbarella márkinő hangjában azt a másikat, amely folytonosan egy trágár szót ismételt... és az ártatlanul mosolygó Aurora contessa leírhatatlan felhördüléseit... és a vakbuzgó Francesca hercegnő sikolyait, mikor a gyönyör csúcsán istent szólongatja, mint egy haldokló!
- AVE (*befogja a fülét*) Elég, elég!
- GABRIELE (*kicsit szomorúan*) Szegény Avém, hogyan is érthetné meg, hogy az elátkozott művész képtelen az örök nőt egyetlen asszonyban megtalálni? Ezért végigfut az elébe kerülő ajkakon mint eszményi zongora puha billentyűin, és keresi a boldogító magas Cét. De hiába: csupa, csupa középhang.
- AVE (*hirtelen*) És a Duse?!
- GABRIELE (*szünet után*) Most szíven talált. Őt nem érdemeltem meg. (*Úgy beszél, mintha látná*) Ősi titok, halhatatlan sorsok letéteményese volt. Testében élt Antigoné hűsége, Kasszandra jósjajongása, Phaedra szenvedélye, Médea bosszúvágya — de a gyöngyharmatos lilíomok bája is, Júliáé, Mirandáé, Jessicáé... a legszörnyűbbek és a legedesebbek benne lakoztak, szeme tükrözte őket. leheletük az ő szájából áradt, az ajkán méz ült és méreg. Arcizmának egyetlen mozdulatával, egy szempillarezdüléssel világokat teremtett meg. Imádni lehetett. De mellette is velem volt mindig a noteszem.
- AVE Mindent leírt, amit átélt?
- GABRIELE (*szigorúan*) Ez a dolgom a világban. Nagy csatáink ágyában a kéjes összecsapások szüneteiben orvul feljegyeztem, hogyan hagyta nyomát álla alatt, kissé petyhüdt nyakán az idő múlása.
- AVE (*haragosan*) Maga tette tönkre! Vallja be! Maga!
- GABRIELE A túlságosan erős hite tette tönkre. Aki minden ellenbizonyíték ellenére mindenáron hinni akar valamiben vagy valakiben, előbb-utóbb tönkremegy.
- AVE (*hevesen*) Még a híres smaragdjaikat is elzalogosította, mert maga esztelenül tékozolt, és hitelezők fojtogatták...
- GABRIELE Mindig életszükségletem volt a felesleg. Nem 1924-ben kellett volna hercegi címet kapnom. Annak kellett volna születnem. A smaragdokat persze utóbb kiváltottam.
- AVE (*oda se hallgat*) Tüdőbeteg volt szegény Duse! Halálra hajszolta magát. Amerikába ment vendégszerepelni, hogy pénzt szerezzen a maga darabjainak az előadásához...
- GABRIELE Tehetek arról, hogy Olaszország nem képes eltartani egyetlen igazi költőjét?
- AVE (*hadarva tovább*) Azzal se törődött, hogy az a szent asszony maga miatt inséget szenved! Hálából kiteregette szerelmük titkait egy szörnyű regényben...
- GABRIELE Vigyázzon, a Tűz remekmű. Az egész világ annak tartja. Igazán egy sort se olvasott tőlem?
- AVE De mindent, amit magáról írtak. Albumokba ragszítottam az újságkivágásokat...
- GABRIELE Vajon miért?
- AVE (*zavartan*) Hiszen tudja... Fiume óta...
- GABRIELE (*hirtelen*) Hány óra lehet?
- AVE (*mást várt. Karórájára néz*) Fél kettő.
- GABRIELE Jó, hogy gyorsan telik az éjszaka.
- AVE (*tanácstalan*) Már megint nem értem magát.
- GABRIELE Mért értene, mikor többnyire én sem értem magamat.
- AVE (*türelmét vesztí*) Mikor kezd végre gyónni?!
- GABRIELE Eddig mit csináltam?
- AVE (*hevesen*) Kérkedett! Sátáni göggel. Mintha... mintha...
- GABRIELE (*hozza hajlik*) Mintha szavakkal akarnám magamévá tenni, anélkül hogy érinteném?
- AVE (*keresztet vet*) Szűzanyám, oltalmazz.
- GABRIELE (*gúnyosan*) Jó, csak vegye fel a lelki erényövet!
- AVE (*félelmében támad*) A főbűnéről beszéljen, hogy a Duséval is ugyanolyan kegyetlenül bánt, mint a többi asszonnyal!
- GABRIELE (*komolyan*) Sokkal kegyetlenebbül. Görögtragédia-méretű kegyetlenséggel, mert őt ez illette meg.
- AVE Büntette a nagyságáért?
- GABRIELE Bizonyos értelemben. De ezt hiába magyaráznom. Inkább példát mondom. *Gloria* című darabom az első előadáson megbukott. Ellenségeim összetett kezekkel könyörögtek a nézőknek: „Fütyüljete, az istenért, különben a Duse elveszett.” Mert hogy a siker még jobban a hatalmamba adná. Volt is botrány. Alig lehetett az előadást végigjártszani. De a Duse nem adta fel a harcot, és végül kivívta a győzelmet. Mert ő legyőzhetetlen volt. Még az én bukásom árán is.
- AVE De hiszen magáért küzdött! Önfeláldozón!
- GABRIELE És megalázon! A „szárnyai alá vett”. Ezért, mikor végre diadalverejtekkel a homlokán betá-molygott a kulisszák mögé, ott talált engem egy kis színiringyóval, akit a sarokba löktem, és meghágtam, mint egy bakkecske.
- AVE (*feljajdul*) Nem bírom tovább! Szétzúzza bennem a hősöm képét! Belepusztulok!
- GABRIELE (*döbbenet*) Hát ennyire, Ave?
- AVE Azt reméltem, hogy megcáfolja a sok szörnyűséget, amit magáról mondtak!
- GABRIELE Mért cáfolnám, ha igaz?
- AVE (*sírva*) Volt egy távoli csillagom. Azt hittem, nekem is világít. Most rájöttem, hogy nem is létezett. Az állmaim rajzolták az égre. (*Gabriele szemébe mondja*) A földi valóság egy szörnyeteg.
- GABRIELE (*megrendül*) Ne sírj, kicsi Ave. Elárulok valamit. A szörnyeteg és a te csillaghősöd egy szemében én vagyok.
- AVE Ez csak efféle költői szépelgés.
- GABRIELE (*hevesen*) Nem érted, hogy két lelkem van?
- AVE (*kétkedve*) A szörnyetegé és a hősé?
- GABRIELE Nem szeretem ezt a szót. Elsősorban igehirdetőnek érzem magamat. És ez a világ legnehezebb hivatása. Olykor belerokkanok. Rádöbbenek, hogy minden hiába, és leteper a melankólia. (*Most őszinte*) Ha sejtened, hányszor akartam már öngyilkosságot elkövetni. Az én híres bátorságomnak is ez az egyik titka: mindig a méltó halált kerestem!

AVE (*lecsap rá*) Bűntudat!

GABRIELE (*sajnálkozva megcirógatja*) Két malomban őrlünk, kislányom. Én a felelősségtudatról beszélek. A páni félelemről, hogy nem sikerül újra és újra felülmúlni önmagamat.

AVE Mért kellene?

GABRIELE Mert erre ítéltem... Életfogytiglan. Művész vagyok, minden új alkotásom életre-halálra versenyez azzal, amit már megalkottam. (*Hangosan gondolkodik*) És a legfőbb félelmem, amitől reszketve rettegek, hogy valaki rájön magam előtt is rejtegetett titkomra...

AVE (*halkan*) Mi a titka?

GABRIELE (*maga elé*) A kétség... Biztos, hogy mindenhez jogom van? Hol a zsenialitás felségterületének határa, és hol kezdődik a bűnbeesés? (*Nehezen mondja ki*) Biztos, hogy olyan korszakalkotó szellem az enyém, amely nem tévedhet? Gyűlölöm a sok hülye talpnyalót, aki Dante-szobrokat küldöz nekem! Ha tudnák, hogy utálom a csúf pófáját! (*Leüt egy Dante-mellszobrot*)

AVE De hiszen a maga költői nagyságát senki se vonja kétségbe! A Duce egyik beszédében Olaszország élő dicsfényének nevezte!

GABRIELE (*kijózanodik*) No, most megnyugtattál. (*Leül a lépcsőre*)

AVE (*melléje ül, félénk, cirógató mozdulatot tesz*) Milyen dült lelkiállapotban lehet, ha a legmagasabbról jött elismerésnek se örül!

GABRIELE (*elkapja Ave szuklóját*)

AVE (*rémülten*) Mit akar?

GABRIELE Csak az óráját néztem.

AVE Már megint?!

GABRIELE (*visszazökken a megtévesztő játékba*) Azt kívánod, hogy gyónjak. De melyik lelkemből? Az alkotóból vagy a rombolóból? Az utóbbi atyai örökség.

AVE Nem szerette az apját!

GABRIELE (*vadul*) Utáltam! (*Idegesen járkal*) A durva állatiasság megtestesülése volt, izzadt, bűzlő hústömeg, kéjvágytól tüzelő. Néztem és iszonyodtam: „Én, én ennek az embernek a fia vagyok!”

AVE (*félénken*) A negyedik parancsolat...

GABRIELE (*kiált*) Hogy tiszteljek egy trágadombot? Üvegtörékeny anyámat tönkretette, minden vagyonát eltékozolta. Öregségére elköltözött utolsó szeretőjéhez, és híre járt, hogy az ágyasától született lányait is megrontotta!

AVE (*dermedten*) Uram Jézus, micsoda fertő!

GABRIELE (*nagy pátosszal*) Hát ebből sarjadt az én szörnyetegénem! De mért is vallok neked? Hiszen igazában nem akartam gyónni, és most feltör belőlem, mint a vissza nem fojtható hányás — te átkozott lány, mit tettél velem?!

AVE (*ujjong*) Rávezettem a bűnbánat ösvényére! Ez a megváltás útja, Gabriele!

GABRIELE Számomra nincs megváltás. Apám volt a személyiségem öntőformája. Lelkem nemzője.

AVE Csak az egyiké!

GABRIELE Hogyan érthetnéd meg, hogy a pokol itt lakik bennem! Apám fekete vére forr az ereimben. Átdorbézolt éjszakák után a tükörben olykor az ő vigyorgó képét vélem látni, és felüvöltök: nem akarok a te másod Ienni! De legyűr, jaj, újra és újra legyűr!

AVE Hiszen minden szava a jó utáni sóvárgását tükrözi!

GABRIELE Hiába. A te hőöd, Ave elveszett.

AVE (*lélekszakadva*) Megmenekül, hiszem, hogy megmenekül!

GABRIELE (*a kezére borul*) Ave, Ave, ha te segítenél... ha velem maradnál!

AVE (*hősiesen*) Veled maradok!

GABRIELE Mindvégig?

AVE Mindvégig.

GABRIELE Megosztod velem a halál nyoszolyáját?

AVE Ha ez az üdvösséged ára, megosztom.

GABRIELE És ha mégis kárhozat vár rám?

AVE Akkor veled együtt elkárhozom! (*Fellép a katalak lépcsőjére*)

GABRIELE Várj! (*Megnyom egy gombot, mire a korporsó két oldala szétnyílik, széles, vetett ágygá alakul át*)

AVE (*felsikolt, de Gabriele a szájára borul, és beléfojtja a hangot*)

Függöny

MÁSODIK RÉSZ

Szín: mint az első rész első képében: Gabriele fel-alá jár nagyon elegáns háziköntösben. Dino az asztalnál ül, előtte jegyzetömb

GABRIELE (*csupa fojtott izgalom. Gúnyosan*) Pokolian mulatságos! A történelem fel fogja jegyezni: 1924 utolsó napjaiban a kormány egyetlen gondja az volt, hogy én túl sok puskaport pazarolok el!

DÍNO (*boldogtalanul*) Félreért, parancsnok. Csak azt kéri, hogy csupán az előkelőbb látogatóit üdvözöltesse ágyúlovással! Egyik hőstettének emléke, a a dicsőséges hajóroncs...

GABRIELE Már ettől a szótól is csalánkiütést kapok. Repülőteret kértem a Garda-tó partjára, helyette egy hadirokkant hajóorrot építették be a kertembe. És ha olykor elsütögetem az ágyúját, megrovásban részesülök. Az mért nem jut senkinek se az eszébe, hogy még mindig nyúznak a hitelezők, csak most kiadóknak becézik őket? Koptathatom napestig a tolat, hogy ledolgozzam az előlegeket! Vagy még azt is drágállják, hogy lúdtollal írok, nem írógépbe verem a betűket, mint a kormány által dédelgetett tolatlan kétlábúak?

DÍNO (*kétségbeesetten*) De hiszen a kormányzat minden óhaját teljesíteni igyekszik!

GABRIELE Most az következik, hogy majdnem olyan összegű a civillistám, mint a királyé. Hagyjuk abba, ma nem akarok mérgeledni.

DÍNO Sajnálom, ha felbosszantottam, parancsnok.

GABRIELE (*nagyot nevet*) Nem látja, hogy jó kedvem van? Pedig milyen ocsmány ez a nyirkos idő!

DÍNO (*örül a beszédfordulatnak*) Ritkaság decemberben a zápor.

GABRIELE (*Dino vállára teszi a kezét, kaján-bizalmaskodón*) Sebaj, Dino, el fog dördülni a hajóroncs ágyújából egyszer még huszonegy lövés is, ahogy nagy ünnepeken szokás!

DÍNO (*dermedten*) Milyen ünnepre gondol, parancsnok?

GABRIELE Nemzetek életében olykor adódnak pirosbetűs napok, nem igaz?

ANANKÉ (*jön tálcával. Már megint szobalányruhában*) Még nem ebédelt.

GABRIELE Mondtam, hogy csak teát iszom.

ANANKÉ Erőlevest hoztam. (*Leteszi a tálcat*)

DÍNO (*óvatosan*) Engedélyt kérek, hogy ha nincs rám szüksége, kicsit gyakorolhassak. Szobámba vitettem a pianinót...

GABRIELE (*álmagoton*) Ó, a zene, a zene... (*Hirtelen*) Mára végeztünk. De ha válasz érkezik... tudja már, honnan... akármikor és akárki van nálam, azonnal hozza be.

DÍNO (*fontoskodva*) Értettem. (*El*)

GABRIELE (*Anankéhoz*) Ezt a Csicserin-levél-maszlagot mindig beveszi. Mi van a grófnővel?

ANANKÉ Miután áttámogattam a hálószobába, reggelit kért. (*Jelentősen*) Három lány tojást pohárban.

GABRIELE (*nevet*) Jaj nekem.

ANANKÉ Kár volt felébreszteni az alvó oroszánt. De azóta alszik.

GABRIELE Délután kettőkor?

ANANKÉ Altatót cseppentettem a teájába. Ráfér a pihenés... magára.

GABRIELE Micsoda oktan barmok voltak, akik beültették a boszorkányégetést!

DÍNO (*felindultan besiet*) Jelentenem kell, parancsnok. Autó állt meg a ház előtt. Az utas csuklyás köpenyt visel. A csuklya...

GABRIELE (*türelmetlenül*) Mi van azzal a csuklyával?!

DÍNO Az arcát is eltakarja, természetesen az eső miatt. Névjegy helyett ezt az elefántcsont medáliát adta át...

GABRIELE (*felkiált*) Azonnal vezesse be! (*Mikor egyedül maradnak Anankével*) Csakis a miniszter küldhette.

ANANKÉ Látom, a Duse-kép.

GABRIELE Távolítsd el Dínót.

MINISZTER (*belép, még mindig csuklyás köpenyben*) Köszöntelek, Gabriele.

GABRIELE (*kiszalad a száján*) Indro!

ANANKÉ (*az ajtóban álló Dínóhoz*) Majd én ellátom a vendéget. Régi barát. Menjen csak zongorázni. (*Kituskolja*)

GABRIELE Hogyhogy magad jöttél?

MINISZTER (*körülményesen hámozza le magáról az esőköpenyt*) Elég bonyolultan. Repülővel indultam, aztán vonatra szálltam. Desenzanótól egy barátom hozott ide autót. Ő visz majd át a svájci határon.

A távolból halk zongorajáték. Végigkíséri a jelenetet

GABRIELE Beszélj végre! Mi történt?

MINISZTER (*mesterkélten közömbös hangon*) Amint megkaptam a küldeményedet, kihallgatást kértem öfelségétől. Rögtön fogadott. Átadtam Rossi memorandumát. Belelapozott. Mikor rájött, hogy a vádak milyen szörnyűek, elsápadt, reszketett, és azt mondta: „Kérhetek öntől egy szolgálatot?” „Hogyne, felség.” „Ne olvastassa velem ezeket, vegye vissza a papírjait.” Mire azt feleltem: „Vigyázzon, a Savoiai-ház súlyos felelősséget vállal! Bűnrészes lesz!” Ezután eljöttem. Mi mást tehettem volna?

GABRIELE (*felindultan*) Az a gyáva törpe!

MINISZTER (*szárazon*) Nem gyávább, mint mások. Csak jobban ismeri az erőviszonyokat. És azt is tudja, hogy veszélyben a trónja. A fasiszták bármely percben kiugrathatják ellene az Aostai herceget, mint mumust a dobozból. Akkor pedig mehet a kis zsinóros sapkájával állomásfőnöknek az isten háta mögé.

GABRIELE (*gyűlölködve*) Még arra se jó!

MINISZTER Mi legalább olyan hibásak vagyunk, mint ő. Mi mindnyájan. Mi hengergettük simára Mussolini útját a hatalom felé egymás közötti torzalkodásainkkal. Mi, néppártiak és szocialisták, polgári ellenzékiek és szociális reformerek, akik ott ülünk a Montecitorio milliók képviselőjében. Már nem sokáig.

GABRIELE Mussolini feloszlatja a parlamentet?

MINISZTER Szerintem napok kérdése.

GABRIELE Diktátor lesz?

MINISZTER Mi segítettük hozzá. Időt adtunk neki, hogy a miniszterelnöki székéből szervezkedjék. Ma már a fegyveres erőket is a kezében tartja.

GABRIELE (*maga elé, dermedten*) Lekéstük a csillagórát!

MINISZTER Ha azt érted ezalatt, hogy bűnös módon halogattuk az egységes fellépést, és ezzel megpecsételtük az ország sorsát, akkor igazad van.

GABRIELE (*m. f.*) A csillagóra elmúlt.

MINISZTER Idejövet, a hosszú úton volt időm gondolkodni. Tudod, mire jöttem rá? A társadalom akkor kerül lejtőre, ha a becsületes emberek kezdenek jobban félni egymástól, mint a gazemberektől.

GABRIELE De mért akarsz Svájcba menni?

MINISZTER (*hevesen*) Nem megyek, menekülök! Ha Mussolini megtudja, hogy én próbáltam elolvastatni a királlyal Rossi vallomását, az életem sincs biztonságban!

GABRIELE (*csak most eszmél*) De hiszen... ez örület! Idejössz, ilyen helyzetben... szándékosan tönkreteszél?!

MINISZTER (*megvetően*) Ugyan már, téged semmiféle veszély se fenyeget!

GABRIELE (*fejvesztetten*) Ne mondj ilyet! Tele a házam kémekkel...

MINISZTER Nem fog kiderülni, hogy tőled kaptam az iratokat. Én soha el nem árulom — azért is jöttem, hogy ezt megmondjam neked. Ennyi kíméletet megérdemelsz azért, hogy végül mégiscsak tenni próbáltál valamit.

GABRIELE Kitudódik...

MINISZTER Ha csak a gondolás nem fecseg, akit hozzám küldtél...

GABRIELE Az nem. Semmilyen körülmények közt.

MINISZTER Mindenki más hallgatni fog. Mindenki tudja, hogy terád szükség van.

GABRIELE (*kicsit megkönnyebbül*) Való igaz. Itáliának szüksége van rám.

MINISZTER Dehogyan Itáliának. Mussolininek van rád szüksége. A nimbuszodra. Fiumei dicsfényedre. És nem utolsósorban a világhíredre.

GABRIELE Csak nem képezed, hogy ezek után támogatni fogom?!

MINISZTER (*óvatosan*) Nézd, Gabriele, nemcsak nekünk, politikusoknak kellett volna idejében széttagolni a kigyótoját. Te, a „költő-vátesz” ugyanolyan bűnös vagy, mint mi. Ha nem még bűnösebb.

GABRIELE (*felindultan*) Ezt a vádat visszautasítom!

MINISZTER Tán nem tőled kölcsönözte minden jel-szavát?

GABRIELE Lopta!

MINISZTER Mért nem kiáltottál tolvajt?!

GABRIELE Meghamisította az én szárnyas ígéimet.

MINISZTER A szép, felelőtlen szavak könnyen fertőződnék. Nem a te dolgod lett volna tiltakozni, amikor leprafoltosak lettek?

GABRIELE Annak, amit én hirdettem, semmi köze Mussolini ocsmány terveihez. Én azt akartam, hogy Itália ismét arra a kulturális magaslatra emelkedjék, ahol évszázadok előtt fényeskedett. Ne legyen többé lazaronék és csaló boltosok lesajnált országa, hanem az Alkotó Szellem Világbirodalma, elismerten első a művelt nemzetek sorában! Ez az én álmom, a nagy latin álmom!

MINISZTER (*szárazon*) Milliókat ringattál megvalósíthatatlan álmok bűvöletébe. Te is oka vagy, hogy a nép aludt, mikor cselekednie kellett volna, józan célok érdekében. Az utópia olykor életveszélyes kelepce.

GABRIELE Én csaltam kelepcebe a népemet? Én?! Aki azért harcoltam, hogy végre ne nézzék le, hanem tiszteljék?

MINISZTER Mussolini azt ígérgeti, hogy félni fogják. Sokak szemében ez tetszetősebb kilátás. És az eléréséhez elég az ólmos bot, amit a fasiszták „manará”-nak neveznek. Láthattad a kezükben, zöld-fehérpáros nyele.

GABRIELE (*magánkívül*) Arról is én tehetek, hogy a lobogóm szent színeit gyilkos husángokra mázolja?

MINISZTER Ellene tehetél volna. Mégpedig sokat. Ha van egy csepp valóságérzéked.

GABRIELE Márpedig én törhetetlenül hiszem, hogy a világegyetemben a költői képelet az egyetlen, cá-

folghatatlan realitás! (*Hirtelen felfigyel. Ijedten*) A zongora elhallgatott! Jött valaki!

MINISZTER (*gyorsan a háttérbe megy, arccal a függöny felé fordul*)

DÍNO (*besiet*) Levél és csomag érkezett! Futár hozta, Rómából. (*Súgva*) A szovjet képviselőtől. (*Átadja, el*)

GABRIELE (*felujjong*) Csicserin!

MINISZTER (*megfordul*) Mi dolgoz veled?

GABRIELE (*diadalmasan*) Írtam neki és válaszolt. „Nincs valóságérzésem?!” Láthatod: még mindig világpolitikai tényező vagyok! (*Feltépi a levelet, olvassa*) „Jó egészséget és jó étvágyat kíván a reneszánsz egyetlen túlélőjének Georgij Vasziljevics Csicserin. (*Kibontja a csomagot, dermedten*) Kaviár. (*Vad dühvel elhajítja a dobozt*)

MINISZTER (*elveszi tőle a levelet*) Hogy tudnak ezek fogalmazni! „A reneszánsz egyetlen túlélőjének.” Hajszálpontos helyzetelemzés. És a rangját se írta alá. Szigorúan magánlevél.

GABRIELE (*maga elé*) Csemege. Mint egy torkos gyerekeknek.

MINISZTER (*úgy tesz, mintha nem venné észre Gabrielle összeomlását*) Egyelőre Davosba megyek. Orvossal igazoltatom, hogy sürgős tüdőfoltosításra van szükségem. Aztán... majd meglátjuk.

GABRIELE (*hosszú szünet után, komoran*) Én pedig ezentúl a Vittoriale foglya vagyok. Mint a pápa a Vatikáné.

MINISZTER (*indulni készül*) Remélem, a rabkosztod nem lesz túl sovány.

GABRIELE (*hevesen*) Mért gúnyolódol? Ha mindnyájan megtagadtok, én akkor is az olaszág prófétája voltam!

MINISZTER Ez igaz, csak éppen...

GABRIELE Csak éppen?

MINISZTER Csak éppen olyan próféta voltál, aki nem vonult el idejében a sivatagba sáskát enni.

GABRIELE (*hevesen*) De hát honnan lehet tudni, hogy pontosan mikor kell elkezdni a „sáskaevést”?

MINISZTER (*ridegen*) Dante nem kérdezte. Ne kísérj ki. Isten veled. (*Gyorsan el*)

GABRIELE (*magába roskad mint akit fejbe vágta. Aztán megrázkódik, felindultan kiált*) DÍNO!

DÍNO (*rögtön belép, de a távoli zongorázás tovább szól*)

GABRIELE (*álmatagon*) Milyen szomorú az ilyen élmény, DÍNO. Az emberhez bevetődik egy fiatalkori barátja, akit azóta se látott... Romantikus módon jelentkezik... Nagy öröm, nyakba borulás... de percek alatt kiderül, hogy már semmi, semmi mondani-valónk sincs egymás számára... (*döbben elakad*) hát ez hogy lehet?

DÍNO (*ártatlanul*) Mi, kérem?

GABRIELE Maga itt van, és a zongora tovább szól?

DÍNO (*simán*) Elnézést, nem volt alkalmam engedélyt kérni, hogy a pianínó mellé villanyzongorát is állíthassak a szobámba. Néha belefáradok a játékba.

GABRIELE (*farkasszemet néz vele*) Szóval mindent hallott. De miért közli velem? Zsarolás?

DÍNO (*Megállapodni szeretnék önnel, parancsnok... abban, hogy ma délután nem voltam itt, tehát semmit se hallhattam, és nem láttam a minisztert, akit természetesen rögtön felismertem. Érthető az óhajom, ugye?*)

GABRIELE Egyáltalán nem.

DÍNO (*zavartan*) Nos, vannak bizonyos vad törzsek, ahol a rossz hír hozzájárul karóba húzzák. Különösen, ha a törzsfőnök semmiképpen sem hajlandó a kényes hírt tudomásul venni.

GABRIELE Akkor el kell hallgatni. Nem ez a kézenfekvő?

DÍNO A helyzet egyáltalán nem ilyen egyszerű. Egyrészt itt van a jelentési kötelezettség. Másrészt a jelentés egyben azt is jelenti, hogy a jelentő tud valamit, amit nem illene tudnia. Mindez közlekedési balesetet okozhat.

GABRIELE Hogyhogy?

DÍNO Az illetőt véletlenül elgázolhatja egy teherautó.

GABRIELE (*kis szünet után haragosan kiáltozni kezd*) Nem bírom idegekkel a maga csigalassúságát! Két órákor átküldtem Salóba lúdtollakért, és csak most ér vissza?!

DÍNO (*hálásan*) Köszönöm, parancsnok. (*Hirtelen*) De Ananké...

GABRIELE Felőle nyugodt lehet. Az ő „megbízója” — hogy a maga szakkifejezésével éljek — én vagyok.

ANANKÉ (*jön*) A grófnő...

GABRIELE Szent isten, csak nem ébredt fel, mi alatt... vendégünk volt?

ANANKÉ Felébredt, de becsaltam a kosztümös szobába. Azóta szakadatlanul a maga tragédiáinak a jelmezeit próbálgatja fel.

GABRIELE Okos emberek vesznek körül. (*Dinóhoz, aki járkál, nézelődik*) Keres valamit?

DÍNO Elgurult, de már megvan. (*Az asztalra teszi a kaviáros dobozt. Súgva*) És most esküszögő leszek. Elárulok valamit, amit meglepetésnek szántak. De talán jobb, ha felkészül a nagy öröme. A Duce meglátogatja.

GABRIELE Itt?! Ma?!

DÍNO Telefonon jelezték. Rövidesen megérkezik.

GABRIELE (*rémülten*) Mért jön?

DÍNO Ajándékot hoz. Nemzeti alapítvány létesül az ön összes műveinek kiadására.

GABRIELE (*felsugárzik*) Megjelenik végre az „Opera Omnia”?!

DÍNO (*kenetteljesen*) A Duce az olasz nemzet becsületére sértőnek érzi, hogy legnagyobb költőjét üzletemberek szorongatják. És büszke rá, hogy Itália népének megbízásából ezentúl ő lesz az ön egyetlen kiadója.

GABRIELE (*sápadtan, dermedten*) Zseniális.

DÍNO Bár a Duce rangrejtve jön, óhajtja, hogy ágyúlövéssel köszöntsük?

GABRIELE (*felocsúdik*) Huszonegy lövéssel. Ahogy piros betűs ünnepeken szokás.

DÍNO Az estebédhez (*a dobozért nyúl*) jelgeljük a kaviárt?

GABRIELE (*egészen más szóhoz illő hangsúllyal*) Jelgelhetjük!

DÍNO (*el*)

GABRIELE (*Anankéhez, aki közben a háttérben tett-vett*) Sok ez nekem egy napra... és ráadásul itt ez a lány...

ANANKÉ (*szárazon*) Valóban itt van. (*Utat enged a belépő Avénak és kimegy*)

AVE (*pompázatos reneszánsz jelmezt visel. Most nagyon szép. Kedvesen*) Francesca da Rimini hódol alkotója előtt.

GABRIELE (*ráfeledkezik*) Gyönyörű vagy!

AVE A te két szemed varázserejétől! (*Megijed az elszólástól*)

GABRIELE (*szomorúan*) Csak egy szemem van, Ave.

AVE (*szenvédélyesen*) Ha rám mosolyogsz, úgy érzem, mintha ezer szemsugárral cirógnál! (*Hozzásímul*)

GABRIELE Ó, te lány, te lány, milyen nehéz szívvel öllelek!

AVE (*döbben*) Nehéz szívvel?

GABRIELE Hogy mondjam ki a félelmes ítéletet: el kell válnunk?

AVE Tréfálsz, ugye? Gonosz Gabriele. Micsoda kegyetlen tréfa!

- GABRIELE (*maga mellé ülteti, a kezét fogja*) Hallgass meg, kedvesem. Két nő volt az életemben, akit nem érdemeltem meg. Az egyik — már mondtam — Duse volt, a tragikus mosolyú komédiás asszony. A másik te vagy, ifjúság lángoló csipkebokra. Megbocsáthatatlan bűn, hogy közeledni mertem hozzád hamuvá porladt szívemmel. Megbocsáthatatlan, hogy testedbe égettem szenvedélyem tüzes bélyegét.
- AVE Mért beszélsz így, hiszen kimondhatatlanul boldoggá tettél!
- GABRIELE Most valóban büntudat gyötör! Elviselhetetlen büntudat!
- AVE A ma éjszakáért? Hát nem tudod, hogy én nem ma éjszaka lettem a tiéd? Tiéd voltam azóta, hogy rózsákat szórtál a fiumei erkélyről. És a tiéd leszek mindörökké!
- GABRIELE Nem! Nem!
- AVE Esküvel fogadtam meg, a szentségi eskünél szentebb! Veled maradok, amíg élsz! (*Zavartan kijavítja*) Amíg élek!
- GABRIELE (*gyöngéden*) Ez már a második elvétésed. Tudod, mit bizonyít? Hogy az ösztöneid értelmesebbek, mint az érzelmeid. (*Leinti a lány tiltakozó mozdulatát*) Ki akarlak józanítani. Nem akarom, hogy olyan oltár magányos őrzője légy, amelyen kialudt az örökmécses. Menj, gyermek, menj. Ne tedd számomra még nehezebben elviselhetővé az elválást.
- AVE (*egyre felindultabban*) De hát mért kellene elválnunk, mikor szeretjük egymást? Vagy már nem szeretsz? Csalódást okoztam, mikor a tiéd lettem?
- GABRIELE Csak az alkotás ejtett olykor olyan földöntúli eksztázisba, mint a te ölelésed.
- AVE Akkor hát miért ismételtgeted rögeszmésen, hogy válnunk kell? A sorsunkkal magunk rendelkezünk. Jogunk van a boldogsághoz. És ígérem: ha egyszer ráunsz a szerelmemre, szemrehányást akkor se hallasz tőlem. Leszek a szolgálód, mint Ananké. Boldogan kötözgetem helyette a cipőszinórat.
- ANANKÉ (*előbukkan a háttérfüggöny résén, karjával félreérthetetlen mozdulatot tesz, majd eltűnik. Ave nem láthatta, csak Gabriele*)
- GABRIELE (*majdnem elneveti magát, aztán keményebb hangon szól*) Cselédsors cselédnek való, nem neked, királyi lilium. Hiszem, hogy idővel méltó keretbe kerül fenséges személyiséged. És én a távolból is imádni foglak.
- AVE (*kezdi türelmét veszteni*) De miért a távolból?!
- GABRIELE Tévedtem, Ave. Egy éjszakán át azt hittem, hogy a lángész és a szépség tökéletes párt alkot. Azóta rádöbbenem, hogy van egy közbenső tényező. Sorsdöntő. Az idő.
- AVE (*zokogni kezd*) Nem mondasz igazat, nem ezért úzöl el! Mit vétettem? Mért taszítasz el magadtól?
- GABRIELE (*most nagyon őszinte*) Látom már, folytatnom kell a gyónást. Nem akarom, hogy magadban keresd a hibát azért, aminek az oka egyedül az én sorsomban rejlik. Senki másnak nem tennék valómást, de téged, betévedt napsugár, meg akarlak menteni elátkozott magamtól. (*Nehezen mondja ki*) Kudarccal ért. Olyan súlyos kudarc, amilyen még soha. Szégyenét el akarom temetni. Elfelejtetni, különben belepusztulok.
- AVE De hát én segítenék...
- GABRIELE (*erőt vesz magán*) Ebben a két napban velem voltál. Mindig a bukásomra emlékeztetnél.
- AVE Ezért kergetsz el?!
- GABRIELE (*felindultan*) Menj, menj, amíg még imádlak, ne várd be, hogy meggyűlöljelek!
- AVE (*a nyakába akaszkozik*) Nem hagylak magadra!
- GABRIELE (*türelmét veszítve eltaszítja*) Nem érted, hogy terhemre vagy?!
- AVE (*nehezen szedi össze magát. Aztán eddig ismeretlen, rideg hangon szólal meg*) Hát ez nem sikerült. Én is kudarcot vallottam.
- GABRIELE (*már megbánta durvaságát*) Nem akarom, hogy annak érezd.
- AVE (*cinikusán*) Aki ide küldött, füttyül az érzelmeimre.
- GABRIELE (*értetlenül*) Aki ide küldött?
- AVE (*élvezi, hogy bosszút állhat*) Meglehetősen öntelt vagy, ha elhitted, hogy egy húszéves lány esztelenül beléd szerethet.
- GABRIELE (*nehezen ocsúdik*) Nem is az vagy, akinek mondtad magad? Delprato grófnő?
- AVE (*m. f.*) De. A terád mindig oly heves erotikus hatást gyakorló kilencágú korona nem csalás, nem ámitás. Csak éppen, az az ág, amelyből én származom, koldusszegény.
- GABRIELE (*hevesen*) Felbéreltek?!
- AVE Megbízást kaptam. Így jobban hangzik. De hozzá kell tennem: hazafias meggyőződésből vállaltam, a Duce szolgálatában.
- GABRIELE (*vad gyűlölettel*) Mi köze ahhoz a Ducénak, hogy én kivel fekszem le?
- AVE (*kioktatón*) Neki mindenhez köze van. Ahhoz különösen, hogy a te külföldről Gardonéba látogató alkalmi szeretőd milyen „szárnyas ígéret” visznek tőled a „Nemzet élő dicsfényétől” mondjuk, Párizsba. Vagy mit hoznak neked, mondjuk, Párizsból. Például Ida Rubinstein, a macskatalpú táncosnő...
- GABRIELE (*a foga közt*) Ezt is tudja. (*Erőt vesz magán*) Tehát te valamiféle érzelmi porkoló lettél volna mellettem? Ez volt a megbízásod?
- AVE (*kegyetlenül*) Érzelmi dajka inkább. Tekintettel a közeledő második gyermekkorra.
- GABRIELE (*hevesen*) Most aztán takarodj!
- AVE (*gonoszul*) Megyek én, sürgetés nélkül is. Ha a megbízásomnak nem is tudtam eleget tenni, viszek magammal valamit, amivel a Ducét kárpótolhatom. A gyónásod egyes részletei igen pikánsak. Legalább lesz néhány vidám perce honmentő munkája közepette.
- GABRIELE (*hangtalanul*) Takarodj. (*Mikor Ave már majdnem eltűnt, hirtelen, döbbenet utánaszól*) Várj csak... mégsem lehet igaz, bosszúból hazudsz, ugye?
- AVE (*gúnyosan nevet*) No lám, a hétpróbás csaló se hogy se képes beletörödni saját megcsalásába!
- GABRIELE De hiszen te valóban szűz voltál!
- AVE (*dölyfösen*) Hát aztán? Véretem áldoztam a Ducéért! Alala! (*El*)
- GABRIELE (*néhány pillanatig magába roskadtan ül, arcát kezébe temetve*)
- ANANKÉ (*előrejön a függöny mögül, megáll Gabriele mögött. Kis dobozt nyújt elébe. Halkan*) Kokain?
- GABRIELE (*anélkül, hogy felnézne*) Ezt most ki kell bírnom. A magam erejéből. Különben egyetlen tisztességes sort se tudok többé leírni.
- ANANKÉ Ments isten.
- GABRIELE Ne emlegesd az istent. Meghalt. Megöltem.
- ANANKÉ (*szárazon*) Az a szokása, hogy feltámad.
- GABRIELE Bennem már soha. Ezentúl csak a te vedre esküszöm.
- ANANKÉ Az én nevemre?!
- GABRIELE Ananké — végzet. Jól illik furcsán félelmes arcodhoz.
- ANANKÉ Nem „húséges arcot” akart mondani?
- GABRIELE Milyen keveset kínálhatok a hűségédért! Te leszel ágyastársam ahhoz az egyetlen figurához, amit még egyetlen nővel se próbáltam ki. Te fogod lezárni a szememet.

Kintről, messziről tompa ágyúlövés. Végig a jelenetben szabályos időközökben ismétlődik

DÍNO *(izgatottan beront)* Megérkezett a Duce!

GABRIELE *(nyersen)* Siessen elébe!

ANANKÉ *(miután Dino kirohant)* Nem akar átöltözni?

GABRIELE *(pátosszal)* Hozd a biborszegélyű tógámat!
(Ananké egy valóságos tógát hoz, amely Gabrielét teljesen beburkolja. Ananké a tógát redőzi, igazgatja. Már szaval) A dicső római impérium késői követe-

ként akarom köszönteni őt, a nagy férfiút! Ave új Caesar! Ave jövőteremtő, könyörtelen akarat! Ave Itália arculatának keménykezü átfarmálója! Ave te... *(észreveszi, hogy Ananké hátrament, hogy széthúzza a középső függönyöket: mögöttük ajtó tűnik elő), te... (a közönség felé fojtott, vad gyűlölettel) te lőtető!* *(Sarkon fordul és kitárt karokkal indul a lassan táruló ajtó felé)*

Függöny